

Seznam příloh

Příloha 1 – První rozesílaný e-mail potenciálním respondentům

Příloha 2 – Druhý rozesílaný e-mail, pokud vyučující využívali školní dějepisné atlasy

Příloha 3 – Přepis rozhovoru s respondentem U1

Příloha 4 – Přepis rozhovoru s respondentem U2

Příloha 5 – Přepis rozhovoru s respondentem U3

Příloha 6 – Přepis rozhovoru s respondentem U4

Příloha 7 – Přepis rozhovoru s respondentem U5

Příloha 8 – Přepis rozhovoru s respondentem U6

Příloha 9 – Přepis rozhovoru s respondentem U7

Příloha 10 – Přepis rozhovoru s respondentem U8

Příloha 11 – Přepis rozhovoru s respondentem U9

Příloha 12 – Přepis rozhovoru s respondentem U10

Příloha č. 1: První rozesílaný e-mail potenciálním respondentům

Dobrý den,

jmenuji se Pavel Ďurkech a jsem studentem Pedagogické fakulty na Univerzitě Karlově. Jako svou závěrečnou práci zpracovávám téma, které se zabývá funkcí školních dějepisných atlasů.

Proto bych se Vás rád, jakožto učitelky/učitele dějepisu dotázal, zda při svých hodinách využíváte (alespoň příležitostně) školní dějepisné atlasy?

Děkuji za Vaši ochotu odpovědět na mou stručnou otázku.

S pozdravem

Pavel Ďurkech

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

Příloha č. 2: Druhý rozesílaný e-mail, pokud vyučující využívali školní dějepisné atlasy

Dobrý den,

velice děkuji za Vaši rychlou odpověď. Mohl bych se Vás ještě zeptat, zda byste byl/a ochotný/á se mnou udělat krátký rozhovor na téma: Využití atlasů ve výuce. Jednalo by se o maximálně 15 až 20 minut. Rozhovory by probíhaly v březnu a otázky bych Vám zaslal dopředu.

Velice byste mi tím pomohl/a, protože najít ochotného pedagoga, který atlasy používá je poměrně nesnadné.

Děkuji za odpověď.

S pozdravem

Pavel Ďurkech

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s respondentem U1

Kód učitele: U1

Pohlaví: žena

Praxe: 2 roky

Vyučované předměty: Dějepis–Francouzský jazyk

Jaké třídy učíte dějepis?

Já teď mám osmé ročníky. Dobrá, v tom případě přejdeme rovnou na tvorbu prvního schématu.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Pracovní list	Mapa na internetu	Multimediální prostředky (video, malba,	Školní dějepisný atlas	i = 5 y ₅ = 4 c = 2,86 x ₅ = 14,29
1× za 14 dní, 1× za měsíc	Tištěná učebnice	Historický atlas (historický atlas měst...)			i = 4 y ₄ = 2 c = 2,86 x ₄ = 11,43
1× za měsíc a půl	Archiválie (stará mapa, listina...)				i = 3 y ₃ = 1 c = 2,86 x ₃ = 8,57
1× za 2 měsíce	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)				i = 2 y ₂ = 1 c = 2,86 x ₂ = 5,71
Nikdy	Interaktivní učebnice	Pracovní sešit			i = 1 y ₁ = 2 c = 2,86 x ₁ = 2,86

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Tak pracovní listy využívám každou hodinu. Vždycky na úvod máme takovou rozcvičku, na kterou připravím krátké pracovní listy, které si žáci vyplní a potom si je společně zkontrolujeme. Mapu na internetu používám vždycky, protože si myslím, že děti by měly mít představu, kde se nachází území, o kterém hovořím, což je každou hodinu.

Multimediální prostředky taktéž, protože tvořím prezentace a vždycky součástí toho jsou nějaká videa nebo fotografie. Dějepisné atlasy nosím na každou hodinu, nebo jim kopíruji určité stránky a dávám jim je jako např. dvojlisty. Pracovní sešity děti nemají zakoupeny, ale já jsem si jich koupila spoustu, a právě jim vždycky okopírují konkrétní stránku. Tištěnou učebnici sice máme, ale nepoužíváme ji skoro vůbec, nebo málo často. Třeba když nám zbyde čas a chci, aby porovnali to, co jim říkám já, s tím, co je v učebnici. Tak je upozorním, že to tam je a že by si to měly přečíst.

Historický atlas, ten používám, ten se mi líbí. Třeba ho srovnáváme s tím školním dějepisným atlasem. Třeba jak je dané území zobrazeno v historickém atlase a jak je zjednodušeno ve školním dějepisném atlase. Archiválie se snažím nalézat na internetu nebo se ptám kolegů, jestli je nemají. Myslím, že je důležité mít alespoň kopii, třeba Majestátu (Karlův majestát, návrh zákoníku zemského) nebo něčeho takového. Archivní mapy a geoportál používám, třeba mapy.cz, aby viděly, kde se to území, město atd. nalézá teď. Interaktivní učebnice nepoužíváme vůbec.

Abych to tedy shrnul, tak první úroveň tzn. Pracovní list, Mapu na internetu atd. využíváte každou hodinu. **Jak často využíváte pomůcky na druhé úrovni?** *Tak to je tak jednou za 14 dní, jednou za měsíc. Třetí úroveň? Archiválie tak jednou za měsíc a půl a geoportály jednou za dva měsíce a interaktivní učebnice vlastně nikdy.*

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce, a naopak ty na poslední vůbec?

Interaktivní učebnice nemáme vůbec zakoupeny, tady je to jednoduché. U pomůcek na první úrovni mi přijde dobré, že děti mají i jiné zdroje než mě. Já se snažím vlastně vyprávět příběh, aby to měly nějak poutavé. Ale potom uznávám, že je důležité, aby to měly i z jiných zdrojů, nejenom ode mě, jen z mé interpretace. Proto si myslím, že je důležité používat i třeba pracovní sešit (ve formě pracovního listu), kde jsou ty otázky i jinak položené, a tím pádem já si ověřím to, že ty děti to ode mě pochopily, a tím pádem jsou schopné to porovnat, s tím, co je třeba i ve školním dějepisném atlase, kde jsou vlastně také ty otázky. S tím děti také seznamuji a chci, aby na ně odpovídaly. Na základě toho já potom vím, že děti to chápou i z více položených otázek, ne jenom ode mě.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

V dějepisném atlase se mi líbí, že je tam stručné shrnutí té dané historické epochy probírané podle různých tematických celků. Potom jsou tam k tomu navrženy otázky. Nějaká série otázek, já nechci po žácích všechny. Vždycky vyberu to, co se mi zdá důležité. No, a potom si nejprve globálně prohlédneme, co na té dvojstraně dejme tomu je, a potom já kladu těm žákům otázky a oni na ně odpovídají přímo.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Snažím se pro všechny, třeba teď jsme měli zámořské objevy, třicetiletou válku nebo třeba využívám atlasy i k tomu, že jsou tam docela dobře zachycené stavební slohy jako gotika, renesance, baroko atd. Líbí se mi hodně časové osy; přála bych si, aby si děti uměly představit, co se odehrávalo na různých místech ve stejnou dobu. Dobrá, děkuji.

Jaká vnímáte pozitiviva těch dějepisných atlasů?

Jo, teď používáme Novověk II., nebo začínáme Novověk II., tam se mi líbí, že jsou atlasy dobře strukturované a že to je přehledné. Vždycky je tam nadpis, kapitola a je to úplně jasné, o čem to bude. Pak se mi líbí, někomu se může zdát, že to jako přeplácené, ale já mám hrozně ráda, že je to tak všechno jako shrnuté na těch dvou stránkách a strašně moc se mi líbí, že jsou tam navrženy i otázky, když třeba učitel není úplně připraven na tu hodinu nebo nemá škálu svých vlastních otázek, tak si může vybrat a použít nějakou konkrétní otázku. A hlavně tady ty časové osy se mi líbí, že tam jsou různá území a žáci můžou porovnávat, co se dělo třeba v Evropě, co se dělo úplně na jiném kontinentě ve stejnou dobu. Pak se mi také líbí, že je tam hodně map a také oceňuji ty otázky, které tu jsou. Tak asi tak.

Jaká vnímáte negativa atlasu?

Jo, negativa vnímám spíš jenom, že to je tak hmm... není to jenom dvojstránka, ale ještě to musím odklápět, že nejsou úplně praktické. Tím pádem děti třeba ty atlasy můžou trhat nebo s tím šustí a tak. Další negativum je, že nechci tahat spousty atlasů do hodiny, proto jim to třeba kopíruji a netahám všechny atlasy, ale třeba konkrétní stránky. Možná bych sem nedávala ten stručný popis, to máme v učebnici. Ale jinak jsem s atlasy spokojená. Tak děkuji.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
2× týdně (1 až 2 činnosti)	Podklad pro výklad	Skupinová práce ve výuce		$i = 3$ $y_3 = 2$ $c = 9,09$ $x_3 = 27,27$
1× týdně	Individuální práce ve výuce			$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 9,09$ $x_2 = 18,18$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	Testování	$i = 1$ $y_1 = 3$ $c = 9,09$ $x_1 = 9,09$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

Jo, tak já tady vlastně mám jen dvě možnosti, že vlastně ten spodní řádek nepoužívám vůbec. A ten horní právě velice často, každou hodinu jednu nebo více činností. Atlasy by vždycky měly doplňovat ten můj výklad nebo prostě to téma, o čem si povídáme, tím pádem slouží jako podklad pro výklad nejčastěji. Potom určitě mám... Pardon, že Vás zastavím. Mám si to tedy představit tak, že vy máte výklad, oni u toho mají ty atlasy a sledují. Přesně, jo jo. Já je vždycky třeba upozorním, že když jsme dělali zámořské objevy, tak třeba řeknu, tak první si najdeme na mapě Španělsko... Tak jako takhle. Jakože během toho mého výkladu je upozorňuji, že mají pořad před sebou ten atlas.

Potom skupinová práce ve výuce, to mám ráda, když ty žáci vlastně spolupracují, a třeba mám zkušenost, že kluci jsou víc zdatnější v zeměpise a že přesně jako ví, kde ty státy leží, tím pádem holkám mohou pomoci. Třeba jim zadám, aby našli konkrétní státy, hlavní města nebo třeba srovnáváme počty obyvatel v daném období, třeba teď v 19. století, hlavní města Evropy, tak aby to ovládali všechno.

Individuální práci to dávám taky. Není to úplně to samé jako podklad pro výklad a skupinová práce ve výuce. To spíše když třeba dovyprávím nějaký historický příběh, tak potom si žáci dělají zápis, a kdo má už hotovo, tak dám na tabuli asi třeba 5 otázek a slouží to pro individuální práci s tím atlasem přímo ve výuce. Ale s tím, že nelpím na tom, aby to stihli všichni, protože potom začínáme třeba jinou aktivitu. To je tak jednou týdně. No, a tohle vlastně vůbec nepoužívám (další úroveň).

Dále bych se rád zeptal, jestli vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu s jinými pomůckami?

Ano, jo jo, určitě. Dějepisné atlasy nejsou vlastně jediným zdrojem, který žáci používají. Je to tedy výklad s pomocí mé prezentace, potom určitě i pracovního listu, plus ten dějepisný atlas. Je to taková velká výhoda, že ho naše škola má zakoupený. Žáci tak mají tu výhodu, že se můžou naučit pracovat i s něčím jiným a nemusí třeba jenom poslouchat výklad, nemusí jenom používat pracovní listy, ale právě mají k dispozici i ty atlasy. A jen tedy pro představu, jak to tedy probíhá. Znamená to, že mají zadanou nějakou otázku a oni tedy pracují jak s atlasem, tak pracovním listem? Jo, určitě nebo třeba i výjimečně s tou učebnicí, třeba když jsme probírali napoleonské války, tak jsme měli jako sérii napoleonských bitev, tak jsem zadala jenom pojmy, třeba bitva u Waterloo, bitva u Slavkova u Brna a podobně. Děti měly pomocí učebnice, a nejčastěji tedy atlasu, dohledat vlastně, kde se odehrála ta bitva, v jakém státě a najít nejlépe i rok, a potom odvodit i soupeře z toho, co jsme si už říkali v tom výkladu předtím.

Liší se nějak kombinace pomůcek podle činnosti?

Tak třeba jako podklad pro výklad nepoužívám učebnici, to vnímám jako doplněk. Kdežto třeba atlas ten výklad dokresluje. Tím pádem třeba preferuji více využívání dějepisných atlasů než učebnic, protože mi to přijde, že jim to můžu říct já. Ten atlas jim vlastně dodá konkrétně více ty detaily, což já vnímám lépe než práci s učebnicí. Určitě nedávám učebnici pro skupinovou práci ve výuce, protože mi přijde, že si to každý může přečíst i sám doma.

Tedy už tedy konkrétně k těm atlasům. Tak my jsme na to trochu už narazili. Ten atlas se sestává z určitých prvků, máme tady mapové pole, potom otázky, nějaký výkladový text, časové osy...

Chtěl bych se zeptat, jestli kombinujete i prvky v rámci toho atlasu?

Určitě, strašně se mi právě líbí třeba, jak jsem už říkala, stavební slohy. Hrozně se mi líbí, že ty atlasy mají udělanou třeba i dobovou módu. Třeba jak vypadala móda v baroku a podobně; a mají tam právě různé příklady konkrétních staveb a rovnou jejich ilustraci. Nemusím nutně já dohledávat na Googlu obrázek, ale přímo řeknu, že s tím právě souvisí tato ilustrace a žáci hnedka přesně ví. Mají to před sebou na očích nebo konkrétně, když jsme dělali nezávislost USA, tak jsem nemusela dohledávat třeba obrazy, jak vypadala americká armáda, anglická armáda, ale už jsme to rovnou měli v tom atlase, což je příjemné. Takže mi to usnadňuje práci, takže využívám všechny prvky, co v tom atlase jsou.

A tedy z pohledu žáků, Vy jste tedy teď řekla, že využíváte všechny prvky, ale kdybyste měla říct, jaké prvky žáci využívají nejčastěji, které by to byly? *Tak jsou to mapy. V kombinaci s něčím, nebo samostatně? Jo, mapy, plus, jak mám na každou hodinu připravenou prezentaci, tak tam občas dávám jinou mapu, když se mi nějaká mapa třeba nezdá (z toho atlasu). Tak jim pomáhám i tou mou mapou, kterou jsem našla třeba na Googlu. Ukážu jim, no joo, to je přece tady, to máš vidět třeba na mapě Evropy, třeba ty Rakousy nebo něco. Mám pocit, že si to potom umí představit lépe než třeba jenom z toho výřezu mapy.*

Takže jestli teda chápu správně, tak ty prvky využíváte spíše odděleně, třeba v kombinaci s jinou pomůckou?

Určitě jo. Vždycky mi nestačí jenom jedno, jako třeba jenom pracovní list, ale snažím se to kombinovat, aby měli co nejvíce prostě možných zdrojů a třeba návrhů otázek a podobně. Dále potom kombinuji svoje otázky s těmi v atlasu. Třeba řeknu: „Zakroužkujte si otázku 1, 5, 8.“ a plus ještě si myslím třeba další dvě otázky, které mi tady chybí. Nebo mě třeba zaujme něco jiného, na co by se šlo zeptat třeba jinak, anebo ta otázka tam úplně chybí, tak si vymyslím svou. Tím pádem žáci vlastně odpovídají na ty navržené otázky, plus na moje otázky, které jsou třeba v poměru tři ku třem, vždycky to je tak jako stejné.

Jo, a jenom chápu to správně, nebo mě opravte. Vy tedy vycházíte z těch navržených otázek?

Já se vždycky mrknu, než si dělám přípravy, co tu je za otázky, a většinou se mi tři otázky vždycky líbí, okolo těch třech. Potom si právě dovedu další tři otázky, které tam vlastně nejsou. Takže žáci mají takovou kombinaci otázek ode mě a některé z těch navržených, co jsou v tom atlase. Dobře, jinak ještě mě napadá otázka ohledně práce s tou mapou.

Jakým způsobem žáci pracují s mapou, mají lokalizovat ty věci, města nebo bitvy, nebo třeba kombinují text v pracovním listě a mapu nebo učebnici a mapu?

Tak nejčastěji je to tak, když právě třeba vykládám a mám tam nějaké zmíněné místo, tak rovnou na to navážu a řeknu: „Pokuste se teď prostě najít to město, třeba zjistíte o něm nějaké informace.“, pakliže tam tedy samozřejmě jsou. Pakliže se bavíme o bitvách, tak vždycky chci vědět, v jakém současném státě se to město nacházelo nebo ta bitva

odehrávala, a ještě aby vyčetli rok. Z toho vždycky odvozujeme soupeře nebo o co tam šlo a podobně. Takže lokalizujeme a propojujeme to s tím výkladem. Jo, dobře, tak děkuji.

Jak samotní žáci vnímají atlasy?

Já si myslím, že jsou na ně zvyklí a že by jim třeba chybělo, kdyby s nimi nebo s mapu nepracovali, že to mají jako takovou činnost, že mohou něco dělat a nemusí jenom poslouchat, nemusí psát a můžou chvilku vypustit a soustředit se na činnost, kterou jim já zadám, takže to mají jako takové oživení. Myslím si, že to oceňují. **Baví je práce s atlasem?** Jo, musím říct, že jo. Celkově ano.

Co mají vlastně podle vás nejraději a naopak nejméně?

Tak holčiny mají obecně rády právě ty doplňující ilustrace v atlase, a naopak kluci zase mají rádi hlavně mapy a třeba srovnávat, jak území vypadalo předtím a jak vypadá v současnosti. Takže takhle to vnímám já. Dobře, děkuji.

Jaká vnímáte pozitiva při činnosti s atlasy?

Já si právě myslím, že aktivují děti. To je největší přínos těch atlasů, že nepracuji jenom já. Děti se aktivizují a spíš je to baví, nebo když najdou nějaké město a odpoví správně na mou otázku nebo na navrženou otázku, že jsou jako spokojené, a tak je to jako motivuje a propojí jim to třeba ty znalosti, co mají z toho výkladu nebo z učebnice. Ten atlas jim vlastně jako dokreslí celý ten kontext toho tématu, co probíráme. Takže spíš jako aktivace dětí a jejich práce, a ne moje.

Vnímáte nějaké negativum při činnosti s atlasy?

Negativum... Spíš třeba potom zase většinou slečny jsou demotivovaný, když třeba nemůžou najít nějaké město nebo jako nechápou, proč je v tomhle území a třeba se jmenuje jinak a podobně. Tak tohle, že třeba jsou otrávené občas, že nemůžou rychle najít to místo a kluci už to třeba dávno mají. No, tak tady to, ale žádné negativum zásadní nevnímám s prací s atlasy.

Mě třeba napadlo, jestli není problém, že ta činnost s tím atlasem zabírá hodně času v té hodině.

Jo, mně se zdá, že děti jsou na to zvyklé, tím pádem vlastně mě to nestojí žádný čas, tím pádem já jsem ráda, když tam ty atlasy mám a vím, že neztratím žádný zbytečný čas v uvozovkách.

Příloha č. 4: Přepis rozhovoru s respondentem U2

Kód učitele: U2

Pohlaví: žena

Praxe: 13 let

Vyučované předměty: Dějepis–Zeměpis

Liší se práce s atlasem v rámci jednotlivých ročníků?

No, samozřejmě, protože oni nejdřív se musí naučit s tím časem pracovat. Jelikož ty atlasy jsou vlastně stejně dělané pro ty jednotlivé ročníky (myšleno stejná struktura). V té sedmičce je to trošku problém, nebo v šestce je to problém, než se naučí, jak to funguje. No a té devítce už jsou zkušenější, protože s tím pracují vlastně už tři, nebo čtyři roky, takže ta práce je rychlejší, nebo jsou schopni tam toho víc sami najít. Takže samozřejmě čím vyšší ročník, tím je, bych řekla, ta práce s tím lepší.

A je to tedy tak, že vy dejme tomu tím, že učíte tedy tu sedmou třídu jako tu počáteční. Tzn. třeba v té sedmé třídě, vy jim nějakým způsobem vysvětlíte, jak s tím atlasem pracovat?

Věšinou jo, protože já jsem přišla na to, že některé mé kolegyně prostě s tím nepracují, anebo velmi, velmi málo. My máme atlasy i pro tu šestku, ale protože samozřejmě každý rok je to jiné, příští rok asi budu mít zase šestku, takže ta situace zase bude trošku jiná. Třeba dojdou k tomu, že oni v té šestce to neměli a teďka letos myslím, že právě ta kolegyně ty atlasy prakticky nepoužívá. Takže jestli třeba já se na ně dostanu příští rok, jako do sedmičky, tak pravděpodobně budou muset věnovat část času na to, abychom si ukázali, co tam je v tom atlase, že to nejsou jenom mapy. Kde co najdou, jak s tím pracovat, takže tomu pak budu muset věnovat nějaký čas. Když začínám se šestkou, tak na začátku toho dějepisu jsou takové ty úvodní informace, včetně prohlížení učebnic a atlasu. Takže záleží na tom, v jakém ročníku vlastně jste, anebo jaký učitel, protože říkám, my to nemáme jako povinně jako pomůcku na používání, spíše jako doplněk. Dobře, tak děkuji, a nyní přejdeme k zadání prvního schématu.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
1× týdně	Tištěná učebnice	Multimediální prostředky (video, malba,	Školní dějepisný atlas	Pracovní sešit	i = 5 y ₅ = 4 c = 2,86 x ₅ = 14,29
2× měsíčně	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Pracovní list			i = 4 y ₄ = 2 c = 2,86 x ₄ = 11,43
1× měsíčně	Archiválie (stará mapa, listina...)				i = 3 y ₃ = 1 c = 2,86 x ₃ = 8,57
1× za půl roku	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)				i = 2 y ₂ = 1 c = 2,86 x ₂ = 5,71
Nikdy	Interaktivní učebnice	Historický atlas (historický atlas měst...)			i = 1 y ₁ = 2 c = 2,86 x ₁ = 2,86

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Prakticky, no, ono záleží taky na tom tématu, které se probírá, a jak máte postavenou tu hodinu. Když je to hodina, kdy začínáte to téma, tak třeba pracovní sešit nepoužiju, protože není na co. Pracovní sešit slouží k opakováním nebo

procvičení toho učiva. Když děti teprve s tím začínají, tak je vlastně nepoužívám, ale pak se může stát, že mám dvě hodiny týdně, že obě ty hodiny v tom týdnu ten pracovní sešit použiju. Takže prakticky, jestli to mám zprůměrovat, tak jednou týdně. Jednu tu hodinu vždycky něco použiju. Nemůžu vám říct, že vždycky jako každou druhou hodinu tohle použiju, protože to je velmi variabilní podle toho, co prostě děláte, nebo co potřebujete udělat.

To samé pracovní list. Ten slouží na procvičení, nebo jako doplnění, já nevím, zápisu do sešitu, zase záleží na tématu. Třeba teďka jsem dávala pracovní list, jako možnost dobrovolného úkolů. Takže některé děti využívají tohle, buď na zopakování, anebo na získání jedničky, že udělají něco doma navíc. Tohle teda (multimediální prostředky) používám téměř každou hodinu. Používám různé prezentace, videa, ukázky, fotografie, takže asi takhle. Mapu na internetu používám třeba jednou za 4 hodiny, a to se tak shoduje s tím pracovním listem.

Archiválie, protože jsme na základní škole, tady prostě na to není takový prostor a žáci nejsou tak schopní, takže tohle využívám jako minimálně. Tak to bych řekla v průměru 1 měsíčně, zase záleží na tématu. Historický atlas vůbec, ten jsem nepoužila a interaktivní učebnice zatím taky ne. No a tady z toho geoportálu je to výjimečný, to spíš na zeměpis. To znamená tak jednou za půl roku.

Kdybych to měl zrekapitulovat, tak první úroveň dejme tomu v průměru jednou za dvě hodiny (jednou týdně). Určitě. Tady tu druhou úroveň, je to teda, jste říkala? Tak jednou za čtyři hodiny. Úroveň třetí, tak jednou měsíčně. Toto ještě méně (geoportál) a tohle prakticky ne (poslední úroveň).

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce, a naopak ty na poslední vůbec?

No, každopádně, tyhle tři věci mají děti u sebe (učebnice, pracovní sešit a školní dějepisný atlas). Takže když je potřeba něco... **I školní dějepisný atlas?** Ano, oni ho mají, oni ho dostanou na rok. Mají to zapůjčeno školou, pracovní sešit je jejich, ten si dokonce kupují, ten jim zůstane i na konci školního roku. Tohle samozřejmě vrací, protože to mají zapůjčeno, ale mají to u sebe, tzn. mají možnost s tím pracovat doma. Takže když je potřeba například něco doplnit, nebo se něco nestihne, nebo dítě chybí, tak má možnost si to vlastně najít doma, nebo si to doplnit už z domova. Někdy jim dávám dobrovolný úkol i z učebnice, nebo z toho atlasu, nebo i z pracovního sešitu, takže prostě tohle oni mají u sebe.

Tohle (multimediální prostředky) to používáme my, protože tady máme interaktivní tabule, takže je tady ta možnost ty multimediální prostředky používat, takže buď je přímo v hodině, nebo jim třeba doporučím, nebo nabídnu, že se na to můžou podívat doma a některé ty děti to využívají. **Takže je to spíš dáno tou dostupností?** Přesně tak, tou dostupností, přičemž tabule je ve třídě, takže taky není zas takový problém tam ještě něco promítnout. Navíc oni všichni jsou prakticky na internetu taky doma, takže když třeba něco nedokoukáme, tak oni si to můžou dokoukat doma. Tu poslední úroveň vy tedy nepoužíváte.

Kdybych se tedy zeptal na tu předposlední úroveň? Proč s těmi geoportály nepracujete tak často?

Tady ne, na té základce to prostě nevyužiju. Jo, jako nemá cenu, abych dětem ukazovala, jak se změnilo mapování od 18. do 19., 20. století. Tady v té formě na té základce bych řekla, že to je moc. Možná kdyby byl někdo jako zapálený do toho, tak tomu to můžu doporučit. Občas se někdo takový najde, ale jinak mně přijde, že prostě na tu výuku na základce je tohle až moc velká nadstavba. Anebo spíš třeba v zeměpisu, třeba mapy.cz v rámci mapování, když se dělá v šestce, ale v tom dějepisú moc ne.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Tak rozhodně ta dostupnost hraje roli a řekla bych, že to doplňuje dobře tu látku i ten výklad toho učitele. A hlavně je to vizuální a mají tu propojenost, třeba právě s tím zeměpisem, takže tam jsou ty mezipředmětové vztahy, že jo. Takže oni třeba v sedmičce dělají regionálku Evropy a my vlastně děláme Evropu středověku. Takže oni jsou schopni i v rámci té vizualizace v té mapě prostě třeba hodnotit ten vývoj a zjistit, že Německo je dneska takové a Německo předtím bylo úplně jiné. Takže já bych řekla, že to je dobré rozšíření pro lepší pochopení těch vztahů, nebo té situace v té dané době, nebo toho daného tématu, co se prostě děje. A já jako zeměpisec jsem prostě pro ty mapy jako nadšenec. Kolegyně je dějepis–čeština, a ta ty atlasy právě nepoužívá. Jo, takže já myslím, že to je i mým oborem, že ten atlas takhle prostě ráda používám. Přejde mi prostě, když najdou ty věci na mapě a vidí to, že si přece jenom můžu něco víc zapamatovat, nebo líp to pochopit.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

No, obecně pro témata, kde je potřeba to prostorové vnímání, takže klasika objevné plavby. Nebo jakékoliv války nebo tematický vývoj českého státu, když berete Lucemburky, když berete Jagellonce, jak se mění ten význam. Pro tyhle ty témata, kde je potřeba ta znalost toho prostoru, pochopení toho prostoru, tak bych řekla, že je to ideální. No, a v té osmičce jsme vlastně teď brali třeba revoluci 1848, kde ty mapy nejsou klasické zeměpisné, ale máte tam ty roky těch bojů, nebo tam máte další události, tak pro ně to další zdroj informací, takže asi tak.

Jaká vnímáte pozitivna a jaká negativna atlasů?

Rozhodně bych řekla, že je důležitý to prostorové vnímání, takže oni to, co si říkáme, co se dočtou, tak si vlastně můžou promítnout do té mapy, a navíc se mi líbí, že tady máte vždycky nějaký takový úvodní shrnující článek. Jsou tady i otázky, které se dají používat třeba na prozkoušování, nebo na nějaké procvičování, anebo v rámci třeba i práce, protože já jim občas i dávám i v rámci hodnocení práci s atlasem. Tzn. na téma, které jsme probrali, dám pár otázek a odpovědi najdou v atlase. Já na tom zjistím, jak se v tom orientují.

A vy jste říkala ty otázky. To jim dáváte z toho atlasu? Nebo vymyslím, podle toho, jak se mi to hodí. Taký samozřejmě, někdy je to tady třeba jinak řečeno, nebo respektive je to podrobnější, než co si říkáme, protože některá ta témata prostě zkracuju, viz třeba otázku Balkánu a Turků, ale dávám důraz třeba na české dějiny. Takže když se mi tady ty otázky nehodí, tak si to prostě udělám podle svého a zadám jim takové otázky, které se hodí mně.

Jo, a i právě mně se líbí, že tady jsou i další obrázky, máte tady nějaké osobnosti, máte tady třeba ukázkou zbrání, anebo tady zrovna mince nebo rodokmen, takže to nejsou jenom čistě mapy. Takže se jim taky snažím vysvětlit, že atlas není jenom o mapách a že tam je spousta dalších informací. Včetně toho na začátku, což si taky prohlížíme. Jednak je tady nějaký obsah, to často někteří vůbec nevědí, že tady se můžou orientovat. Máte tady i další přehledy, jo, prostě jako takové informace, které třeba v učebnici nejsou. Jenom pro příklad, že nebyli jenom tři objevitelé, které máme v učebnici, a že jich bylo třeba víc. Nebo tady jsou tyhle srovnávací mapy, takže oni se můžou podívat, jak to bylo v Evropě. Takže mně se na tom líbí, že to je takové rozmanité a že to není čistě o mapách, ale že tam můžou hledat i dalších věcí a vlastně je to i čtenářská gramotnost, prostě všechno dohromady.

A ty negativa. No, někdy se mi zdá, že ta legenda třeba není úplně jasná a já to chápu, protože o tom něco vím, ale to dítě, když se pak na to koukne, tak mu tam může být něco nejasné. A to já většinou zjistím až poté, co tu práci udělají a odevzdají. Kdybych měla říct nějaké zvláštní negativum, tak nevím. Samozřejmě je to uspořádání, takže třeba tady ten úvodní text by mohl být širší. Na druhou stranu chápu, že to není cílem toho atlasu, ale jenom nějaký náznak, jo, ale nevím, jestli to je přímo negativum, protože to není učebnice samozřejmě. Takže já zase žádné velké negativum

na tom nevidím, občas je potíže s tou legendou. Někdy to nemusí být úplně jasné, nebo to je zkrácené, nebo jsou tady nějaké zkratky, které nejsou vždycky vysvětlené. Autor si myslí, že to je úplně jasné, jenomže pro některé ty děti není.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma		Proměnné
1× týdně	Podklad pro výklad		$i = 5$ $y_5 = 1$ $c = 6,25$ $x_5 = 31,25$
1× měsíčně	Testování		$i = 4$ $y_4 = 1$ $c = 6,25$ $x_4 = 25,00$
1× za čtvrt roku	Individuální práce ve výuce		$i = 3$ $y_3 = 1$ $c = 6,25$ $x_3 = 18,75$
1× za půl roku	Skupinová práce ve výuce		$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 6,25$ $x_2 = 12,50$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 6,25$ $x_1 = 6,25$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

Na domácí práci to nedávám, je to čistě jejich volba, jestli použijí atlas, či si to dohledají třeba z internetu. Používám ho jako podklad pro výuku. Říkala jsem, že ho používám na to testování, ale spíše jako písemně, protože zkoušení ústní u atlasu to nedělám. Takže dávám otázky k mapám, kdy zadám stranu a oni si musí vyhledat danou mapu a vyčíst z ní informace, nebo někdy používám i otázky k obrázkům v atlase. Třeba, když jsme měli Velkou Moravu, tam jsem jim dala otázku, co je gombík. Jo a oni tam ten gombík mají nakreslený, takže z toho jsou schopni to poznat.

U toho podkladu pro výklad jsme třeba teďka zrovna dělali stoletou válku. Takže jsme používali tyhle dvě mapy, to jsem žákům řekla konkrétně jaké, srovnávali jsme, koukali se na to. Tady máte místa bitev a vlastně jsme si říkali i důvod, na té mapě bylo krásně vidět proč ti Angličané nešli ve stoleté válce víc na jih, ale byli tady poblíž (samozřejmě je to zjednodušený výklad), že prostě to měli blíž k tomu průlivu. Tak jsme si vysvětlovali, jakou roli hraje tady to moře a tak. Nebo, aby si uvědomili, jak třeba ta Francie vypadá, že už je hodně podobná té dnešní, že jo. Ale třeba taková Belgie, Nizozemsko tady vůbec není, takže hledali, co je to Brabant. To jim teda konkrétně řeknu, co mají hledat a název mapy, protože aby to tady hledali, to nezávládnou.

Kdybyste to měla vyjádřit časově? No, zase říkám, ty atlasy... Já se řídím tím, jaké téma mám, takže spíše než na činnosti záleží na tom tématu. Nebo když končíme téma, tak naplánuji nějaké procvičování, tak jim k tomu dám třeba i práci s atlasem, což je tady ta individuální práce ve výuce. Tu skupinovou práci ve výuce, to s atlasem dělám málokdy, třeba tak jednou za čtvrt roku. Ale je to opravdu hrozně, hrozně individuální. Já nemůžu říct, že to používám jednou týdně, jednou za 14 dní. Teďka v poslední době to používám prakticky každou hodinu, protože ta látka těch husitů na to byla vhodná. Tak jednou týdně. Ty atlasy mám třeba jednou za měsíc, jednou za dva měsíce, to testování teda. Vlastně ten test, je přímo zaměřen na práci s atlasem. Já to tedy neoznamuju dopředu, protože atlasy mají mít vždy u sebe. **A na normální písemky ho mají taky?** Ne ne, to je bez atlasu. Aha... **Takže jinými slovy, dejme tomu**

první úroveň, tady to bylo za jednou týdně, druhá úroveň jednou za měsíc, třetí úroveň jednou za čtvrt roku a čtvrtá úroveň málokdy, dejme tomu jednou za půl roku a pátá úroveň vůbec? Ano, dalo by se to tak říct.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Samozřejmě, že pomůcky kombinují, to snad ani jinak nejde. Prakticky v té hodině se používá učebnice nebo mají ještě otevřený atlas, ale zase záleží na tom tématu, viz ted'ka ta stoletá válka. Takže měli prezentaci, měli školní dějepisný atlas, a ještě jsme se dívali do učebnice, kde byly další obrázky, které nejsou ani v atlase, ani jsme je neměli v prezentaci. A ještě měli otevřený sešit, takže v jednu chvíli asi čtyři věci měli na lavici. To je normálně třeba při výkladu, nebo při opakování, takže kombinace jo. Ted'ka v hodině byl i školní dějepisný atlas s pracovním sešitem, protože zas měli poznat, kde, jaká města leží, takže na to si vzali mapu. Nebo výjimečně může být pracovní sešit s tištěnou učebnicí, zase záleží na tom, jak to pojmu, respektive co děláme.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

No, tak samozřejmě ty mapy používám nejčastěji. Všechny ty mapy, a navíc se mi líbí, že vlastně potom většinou tady ta část třetí v tom tématu je zaměřená na Čechy. Záleží na tématu, někdy mapy kombinuji i s doplňovými obrázky.

Kombinujete například otázky s mapami? Ty otázky musím říct, používám méně často. Já spíš jim dávám svoje otázky zase k tomu tématu. Když je výklad, tak otázky k tématu, když je procvičování, tak se třeba inspiroji těmi otázkami, ale třeba si to udělám po svém. Protože když se podíváte, tak někdy ta otázka je relativně široká, dlouhá a má několik částí, takže já třeba tu otázku vezmu a dám si z ní svoje dvě otázky. Takže pro mě je to inspirace. Je ale fakt, že to používám méně často, třeba z deseti otázek jednu použiju tady odtud.

Někde je dost významná ta obrazová část, což je třeba u Velké Moravy, tam je to moc hezky udělané. Je tady spousta věcí, které jsou vlastně tematicky k tomu tématu a není to jen mapa, takže tady s tím prostě potom pracujeme. Oni si to dokonce i dávají jako obrazové ukázky, nebo si to překreslují jako doplněk do sešitu.

S tím výkladovým textem, to spíš je pro mě. Oni s tím nepracují, protože je to velmi zjednodušeno. Rozhodně ten atlas nepoužívám jako prvotní úvod do toho tématu. To spíš až na procvičení, nebo doplnění. Není to tak, že začneme Velkou Moravu, oni vezmou atlas a začnou něco s ním dělat, to ne. To až poté, co něco o tom tématu vědí.

Ale vy jste říkala, že ho používají během výkladu. Tak to ano, my třeba začneme probírat Velkou Moravu a k tomu použijeme nějakou mapu z atlasu. Já jsem to myslela tak, že jim nedám práci s atlasem, aniž by o tom tématu něco věděli. Že jim neřeknu, tady máte čtyři otázky, odpovězte mi, a pak se budeme bavit o Velké Moravě. Při tom výkladu ho ale používám, to ano, aby už třeba věděli, kde ta Velká Morava je a měli tak představu.

Dobře a kombinujete třeba více map dohromady?

Tak samozřejmě, ať už při výkladu, nebo při nějakém opakování, nebo při tom procvičování a testování, tak třeba kombinují dvě až tři mapy dohromady. Třeba můžou srovnávat, ale to je pro ně dost těžké, musím říci. To používám méně často, protože někteří nemají takovou tu představivost. Nejsou schopni si to v duchu logicky přenést a dát na sebe, překrýt to. Takže jim to dělá velký problém, takže takovýhle typ úkolu dělám méně často, ale občas dělám. Třeba právě v té devítce, v té druhé světové válce je to ideální, to použít. Taky ty devátáci jsou trošku někde jinde než třeba šestáci.

Vy jste říkala na začátku, že se Vám líbí ty časové osy a vlastně ty texty na začátku atlasu, tak jestli je třeba občas používáte?

Ano, třeba zrovna když začneme nějaké nové období. Teď třeba budeme dokončovat vrcholný středověk a začneme pozdní, takže občas se tady na to podíváme. Hlavně proto, aby věděli, že se něco děje v Evropě, ale že v té samé době se něco děje třeba v Číně nebo Indii. Na to totiž není moc prostoru na té základce, takže to se jenom zmiňuje. Takže spíš, když se začíná nějaký veliký celek, nebo naopak se končí velký celek. Teď třeba budeme za chvíli končit ten vrcholný středověk, tak si to zase projedeme, aby měli alespoň trochu nějakou tu časovou souvislost. No, protože chronologizace pro ně taky, pro většinu dětí, je hrozně složitá. Řadit si ty události nějak po sobě.

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

Jak jsem říkala, někdy je trochu problém v té legendě a někdy možná je tam moc prvků, zakreslených v té mapě. Že se to tam hodně překrývá a oni mají potom problém poznat, co vlastně mají hledat. Někdy se stává, že ty barvy vedle sebe jsou málo výrazné a je někdy problém poznat, co to je. Pak jsou tady taky děti, které mají problém s rozpoznáváním barev, potom je takovýhle úkol pro ně úplně pase. Jinak ta srozumitelnost, pokud se zaměří na jedno téma, jako je třeba tady to pronikání Vikingů, tak fajn. Ale některé ty mapy bych řekla, že jsou složitější.

Takže někdy ta legenda, nebo ty zákresy těch prvků, je jich tam prostě víc, než bych tam dala já sama, protože mi to potom přijde, že to je méně čitelné, nebo méně pochopitelné. Ale není to každá mapa, některé ty mapy jsou fakt perfektní, jsou dobře udělané.

Baví žáky práce s atlasy?

Některé ty žáky ten dějepis baví, takže je baví i práce s mapou. Pro někoho je to hrozná nuda nebo otrava, že musí něco dělat. Takže nemůžu říct. Podle toho, co já mám ty hodiny, tak většinou je to takový zpestření. Hlavně tady ty odpovědi můžou najít úplně všichni, i když to třeba neumí. Jo, takže oni většinou ty známky z těch atlasů mají relativně dobrý, že jsou jedničky, dvojky. Takže i ty, co třeba ten děják moc nebaví, tak to udělají s větším nadšením, v uvozovkách, než když mají napsat test. Protože tam musí vyvinout nějakou aktivitu, naučit se, tady teoreticky můžete na to odpovědět, aniž něco víte. Protože ty odpovědi najdete v té mapě. Třeba někdy to špatně interpretují, nebo špatně pochopí tu značku, nebo i barvu právě, takže ty odpovědi můžou být z toho důvodu špatné. Většinou to ale dopadá velmi dobře.

Jaká vnímáte pozitiva při činnosti s atlasy?

No, já to dělám taky proto, že je chci naučit, nebo si myslím, že to rozvíjí prostorovou orientaci a vůbec hledání v mapách, tzn. uvědomit si, co mám v legendě, najít to tam. Takže i takové to porozumění té věci, tak tomu ta mapa určitě napomůže, a hlavně k té prostorové orientaci. Když už si říkáme o Anglii a o Francii, tak když to vidí v mapě, tak si myslím, že aspoň trochu si něco zapamatují. Třeba, kde ta Francie v rámci té Evropy je, než kdybych jim to říkala jenom slovně a oni jen koukali. Já to dělám hlavně z tohoto důvodu, té prostorové orientace, ale i porozumění té mapy. Tzn. někde si něco přečíst, někde to najít, zjistit, co to znamená, a ještě odpovědět správně na tu moji otázku. Takže to je takové porozumění tomu mapovému obsahu. Prolínám to i se zeměpisem. O to samé se snažím potom v zeměpise, tam s těma mapama pracuju prakticky každou hodinu.

Jaká vnímáte negativa při činnosti s atlasy?

No, negativní je to, že to je relativně veliké. Takže oni, když si to rozloží na lavici oba dva a oba dva pracují, tak mají někdy problém se tam vejít. Potom někdy problém, ale to je spíš materiální, že se to prostě láme. Co se týče té obsahové stránky, jak jsem říkala. Někdy je problémem prostě pochopení z jejich strany, co je v té mapě. Takže někdy ta legenda,

ale to nemusí být chyba té legendy, to může být chyba těch žáků. Bud' jsou líni si to přečíst, nebo třeba se může stát, že oni si to nepřečtou pořádně. Přečtou si třeba jen první část a už říkají, že to tam není, ale jenom to nedočtou. Pro někoho, že musí vůbec něco hledat, snažit se to najít, že vůbec něco musí dělat, že mu to jenom nepředložíte (prostě jenom si to opiš). Nebo, že musí kombinovat, že musí přemýšlet, protože z toho se dají vyvozovat i další věci, z těch map, tak to je pro někoho taky těžké. Ale těch negativ vidím jako mnohem méně než... Ty pozitiva prostě převažují u mě, proto ty atlasy taky používám.

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru s respondentem U3

Kód učitele: U3

Pohlaví: muž

Praxe: 6 let

Vyučované předměty: Dějepis–Zeměpis

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

V principu asi úplně ne. Pokud bych měl nějaký rozdíl identifikovat, tak spočívá v tom, že s téma mladšíma v šestce, sedmičce používám ten atlas i pro soutěže. Něco hledají nebo pátrají po něčem, což už v těch vyšších ročnících tolik nedělám. Tam je ten atlas opravdu víc pojatý jako nějaký zdroj informací nebo nějakýho jinýho druhu poznání. Tam bych viděl jeden z rozdílů.

Co se týká četnosti, tak nevím, z jakého to je důvodu, tak úplně nejvíc ten atlas používám v sedmé třídě, kde bereme teda novověk. Třeba zámořský objevy, tam to používáme hodně. Nebo středověk, kde toho je docela dost, a potom ve 20. století, tzn. v devítce. Asi úplně nejmén v osmičce, kde se vlastně dostáváme do nějakého 17., 18., 19. století a tam ho používám nějak míň, byť to teďka neumím úplně vysvětlit. Spíš to vyplynulo asi nějakým způsobem z toho, jak mám postavení hodiny.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
1-2× týdně	Tištěná učebnice	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Školní dějepisný atlas	Pracovní sešit	i = 4 y ₄ = 4 c = 3,45 x ₄ = 13,79
2× měsíčně	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Archiválie (stará mapa, listina...)	Multimediální prostředky (video, malba,		i = 3 y ₃ = 3 c = 3,45 x ₃ = 10,34
1× měsíčně	Pracovní list				i = 2 y ₂ = 1 c = 3,45 x ₂ = 6,90
Nikdy	Interaktivní učebnice	Historický atlas (historický atlas měst...)			i = 1 y ₁ = 2 c = 3,45 x ₁ = 3,45

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Interaktivní učebnici nemáme, tu nepoužívám vůbec. Historický atlas taky ne, mám ten školní dějepisný, popřípadě mapy na internetu. Pracovní listy moc nedělám, protože máme dobré pracovní sešity. Poslední úroveň nepoužívám vůbec. A tu první? Prakticky každou hodinu si myslím, že použiju něco z toho, co tam je. Ne všechno, ale každou hodinu něco. Neumím to úplně kvantifikovat, ale skoro každou hodinu. Dobře, takže to budeme brát jako každou hodinu, popřípadě ob hodinu. Přesně tak. Druhou úroveň? Tu druhou úroveň bych řekl, že tak jednou za čtyři hodiny. Pracovní list používám velmi málo, třeba jednou za měsíc, protože máme ten pracovní sešit. Někdy ale připravím něco, co tam není.

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce, a naopak ty na poslední vůbec?

Tak učebnice a pracovní sešit je standardní výbava dětí u nás ve škole. Přijde mi, že jsou koncipované tak, že tomu učitelé pomáhají. Pomáhají mu v té práci, že tam jsou třeba úkoly, které nemusí vymyšlet. Jsou tam věci, kdy se dá

zopakovat něco před nějakým testem, v učebnicích jsou úryvky z pramenů a tak. Jo, takže to nabízí nějakou oporu do té hodiny, kterou si vlastně nemusím připravovat a je vlastně k dispozici.

Školní dějepisný atlas ten používám, protože se domnívám, že když člověk vysvětluje dějepis a vlastně i zeměpis, tak ten školní dějepisný atlas je něco, co oba ty předměty docela dobře propojuje. Takže jak v dějepise se můžu obrátit na nějaký jejich dovednosti a znalosti, tak zase obráceně v zeměpise jim můžu připomenout, když bereme nějakou geografickou oblast, že jsme si o tom vlastně povídali v dějepise a že to je to samý. Že když si povídáme o severní Africe, tak to je vlastně tam, kde jsou ty pyramidy. Jo, takže proto já používám školní dějepisný atlas, kde se ty věci dají pěkně propojovat a vizualizovat.

Geoportály nebo mapy na internetu používám asi ze dvou důvodů. Jednak je pohodlný tam velmi rychle najít nějakou oblast a ukázat vlastně, kde je. Dá se to přibližovat a oddalovat tak, jak já chci. Narozdíl od tištěných mapy, která je v nějakým měřítku a nehnu s tím. Další věc je, že já se snažím ty děti naučit určité kompetence používat ty mapy i pro nějaký svoje úkoly, který mají, ale i pro běžný život. Ale jestli to chápu správně, tak to spíše probíráte v zeměpise. Ano spíš v zeměpise, ale i v dějepise. Když jim chci ukázat nějakou oblast, kde třeba leží nebo něco takového. Dobře, vy jste říkal, že interaktivní učebnice nemáte, tak tam je to jasné. A místo historického atlasu používáte školní dějepisný atlas s mapami na internetu. Ano, přesně tak.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Jeden z důvodů je, že ta hodina by měla mít nějakou dynamiku a ten atlas je něco, co do hodiny může vnést jiný druh myšlení, úkonů, jiný druh práce, což tu hodinu nějakým způsobem může oživit. Už jenom ten samotný fakt, že si vezmou ten atlas. Ty atlasy jsou dneska dělaný dost barevně a jsou instruované, takže obzvlášť třeba u těch menších dětí to v podstatě naruší nějaký stereotypy ty hodiny. To je jedna věc. Další věc je, že když ty věci vykládáte, tak oni jsou mnohdy pro ty děti dost abstraktní. Takže když člověk používá nějaký zeměpisný zakotvení, tak se snažím to přiblížit co nejvíc k tomu jejich světu, který znají. Takže si třeba řeknou, že to je kousek od Anglie, a to už ví, kde je vlastně.

Takže jim to pomůže lokalizovat ty věci líp, než když jim to člověk řekne. Ten slovní projev je zrovna v oblasti těch zeměpisných pojmů, obzvlášť u těch malých dětí, vlastně strašně neefektivní. Takže mi ten atlas pomůže nějakým způsobem zachytit ten prostor, kde se pohybujeme. Druhá věc je, že ty mapy jsou tematický, jsou nějak upravený pro tu danou tematiku. A to jim může pomoci vidět ty dějiny i jinak.

Jaká vnímáte pozitivní a jaká negativní atlasů?

Tak když pomenu to, že jsou tam mapy, který zobrazují nějaký historický fenomény, to je asi jasný, tak ty atlasy od Kartografie Praha jsou ilustrované, což je zase u těch mladších dětí v šestý, sedmý třídě nějaká možnost, jak oni si můžou nějaký téma přiblížit. Často samotní hledají nějaký obrázky a třeba se na ně ptají. Tady zrovna vidíme tzv. objevy a oni tam uvidí dělo na obrázku, tak se třeba ptají: „A to už tehdy měli dělo?“. Pak většinou vznikne nějaká diskuse, debata. Co teda nepoužívám, tak jsou ty textové části na úvod každého tématu, s tím jsem se nějak nenaučil pracovat.

Jaká vnímáte negativní atlasů?

Jako vyloženě negativní asi ne. Možná ty textové části mi připadají, že jsou vlastně trochu zbytečné. Ale nevím, jestli je moc nepoužívám, protože se mi nelíbí. Nebo se mi nelíbí, protože je nepoužívám, to už nevím, jak vzniklo. Netvrdím, že to je úplně jako negativum, ale je to negativum pro mě, protože si k tomu neumím najít cestu.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma		Proměnné
2× týdně (1 až 2 činnosti)	Podklad pro výklad	Testování	$i = 3$ $y_3 = 2$ $c = 8,33$ $x_3 = 25,00$
1× týdně	Individuální práce ve výuce	Skupinová práce ve výuce	$i = 2$ $y_2 = 2$ $c = 8,33$ $x_2 = 16,67$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 8,33$ $x_1 = 8,33$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

Poslední úroveň nevyžívám vůbec. Domácí úkoly prakticky nedávám, a pokud ano, tak určitě ne s atlasem, protože ty atlasy zůstávají ve škole. Pro individuální a skupinovou práci atlasy používám tak jednou týdně. Pracuji buď po jednom, nebo ve dvojicích, trojicích. U testů je můžou využít prakticky pro všechny. Byl tam třeba nejsou otázky přímo na práci s atlasem, tak pokud si myslí, že by jim to v nějaký otázce mohlo pomoci, tak pro ně jediné dobře. Takže tam tedy nejsou specifické otázky na využití toho atlasu? Někdy jo, ale říkám, že i když nejsou, tak stejně ten atlas v 90 % testů můžou využít. Někde tam vyloženě mají něco zakreslit podle toho atlasu, to jo. Jako podklad pro výuku ho využívám také. Řeknu jim, aby si otevřeli atlasy a našli si o čem se vlastně bavíme. Plus teda já ty atlasy využívám i v rámci různých soutěží, takže buď odpovídají na nějaké moje otázky, nebo pracují ve skupince a vymýšlí otázky pro ostatní.

Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedených na první úrovni?

To testování netestuje jen ty znalosti, ale testuje i nějaké dovednosti a schopnosti něco dohledat. Odpovím vám na otázku, kterou nevím, ale na kterou mám prostředky, abych na ni odpověděl. Takže ten test prověří, jestli jsou také schopni s tím atlasem pracovat. Ty podklady pro výklad, to už jsem říkal, že je možné vizualizovat ty věci a lépe si to tak představit. U těch soutěží používám primárně ty atlasy, učebnice jen občas, a to proto, že se s těmi atlasy v jiných předmětech moc nesesetkají. Je to pro ně nějaká změna. Vlastně to podpoří to, že děláme soutěž, to je už samo o sobě baví, zároveň k tomu používají i pomůcku, kterou v jiných předmětech tak často nepoužívají, narozdíl od učebnice. Takže když jsem mluvil o nějakém zajímavém momentu v té hodině, tak ty atlasy takhle fungují. A ještě jsem zapomněl říct, že někdy jim dám k dispozici i atlasy zeměpisný, když třeba chci, aby se podívali, kde třeba to území leží dnes.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými? Liší se tyto kombinace podle činností?

Ty základní kombinace, asi nejčastější, který mám, tak jsou učebnice a školní dějepisný atlas. Mají úkoly v učebnici nebo v pracovním sešitě, který je odkáží na ten školní dějepisný atlas. Ono to je vlastně i tam postavené. Např. za pomoci školního dějepisného atlasu mají zjistit, přes které státy táhl Napoleon. Takže to je taková základní kombinace, pracovní sešit, učebnice a atlas.

Přičemž jestli se to liší... Asi jo. V tom testování nepoužívám ani učebnici, ani pracovní sešity, takže tam vlastně používají jenom ten atlas. U výkladu, tam tedy kombinujeme všechno, včetně pracovního listu a u těch soutěžích většinou nekombinujeme, nebo kombinujeme s tím zeměpisným atlasem.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Suverénně nejvíc mapy a ilustrace. Ostatní velmi málo. Já asi ten atlas nevyužívám v jeho plném potenciálu, jako nějakou samostatnou svébytnou pomůcku, která by nějak ty děti vedla. Spíše si cíleně vybírám to, co potřebuju. Je to pro mě vyloženě jenom nástroj nějakého doplnění.

Jak žáci s těmi atlasy pracují?

Úplně nejčastěji to je tak, že mají nějaký úkol nebo nějakou moji instrukci a ta je vede, jak ten atlas používat. Nebo mají nějaký úkol a sami se v tom atlase vedou. Bud' jim řeknu rovnou: „Podívejte se, kde všude se nacházeli řecký kolonie ve starověku, najdete to na stránce dva.“ a oni už tam vyloženě hledají to, co chci. Nebo je nějaký obecnější úkol, třeba: „Kam nejzápadněji se Řekové dostali v sedmém století před Kristem.“ a ti žáci si sami musí dohledávat tu mapu.

To propojení tam je řekl bych míň, než by mohlo být. Ty obrázky pro mě spíš fungují jako ilustrace, že se o něčem bavíme a oni to můžou vidět. Takže tak, než že bych cíleně směřoval k tomu, aby to bylo propojováno a oni by měli vlastně v rámci nějakých otázek kombinovat ten obrázek s tou mapou a něco z toho vyvozovat. To je u mě míň častý, většinou to mám jako ilustrace.

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

Myslím si, že je to obecně baví a s tou srozumitelností, to je možná něco, co jsem mohl říct k těm negativům. Někdy těch map je příliš mnoho. Řekl bych, že nejčastější problém u dětí je, že neumějí najít správnou mapu. Když už tu mapu najdou nebo jim řeknu, jaká to mapa je, tak už ji v zásadě bez problémů přečtou.

Ale někdy třeba jsou ty mapy na první pohled hodně podobné. Třeba tam je pětkrát Amerika, ale každá ta mapa ukazuje něco jiného. Pro ty děti to však vypadá stejně, Amerika a na ní čáry. Jak mají občas problém s nějakou textovou gramotností, tak musím říct, ať si třeba přečtou, jak se ta mapa jmenuje, musím jim to připomenout. Tam si myslím, že to je jedna z věcí, že těch map je poměrně dost a někdy se v tom trochu ztratí. Ne teda všichni, ale občas se mi stane, že třeba třetina dětí najednou kouká na mapy zámořských objevů, ale vlastně nevědí, ze které to mají vyčíst. Nemají tolik problém už přečíst tu samotnou mapu, protože většinou ty prvky jsou relativně jednoduchý, ale mají mnohem větší problém ji identifikovat.

Jaká vnímáte pozitivita a jaká negativa při činnosti s atlasy? (hodnotí práci s pomůckou)

Při té činnosti mám pocit, že se dětem rozvíjí nějaký jiný druh myšlení. To bych viděl jako pozitivum. Rozvíjí se jim prostorové myšlení, práce s atlasem, nějaké logické myšlení, takže to bych viděl, jako z hlediska nějakého rozvoje toho dítěte, to bych viděl jako pozitivum. Potom si myslím, že ty atlasy umějí zabavit děti na nějakou dobu, třeba když si potřebuju něco připravit. Další, ještě třetí věc, co mě napadá, že to umožňuje dobrý systém kooperace. Třeba si můžou ty mapy rozdělit mezi sebe. Když se ty úkoly dobře postaví, tak z jednoho atlasu můžou pracovat 4 lidi, každý dělá něco trochu jiného a nakonec to v tom týmu složí dohromady. A negativa... Možná, že to občas učitele, tedy i mě, svádí k tomu si tu práci trochu ulehčit. Hodit to jenom na ten atlas, ve smyslu najdete si to v něm, ono to tam je. Samozřejmě, že je v pořádku, když ty děti umí pracovat samy a nachází si to samy, to je jasný. Musí to mít ale nějaký cíl.

Příloha č. 6: Přepis rozhovoru s respondentem U4

Kód učitele: U4

Pohlaví: žena

Praxe: 32 let

Vyučované předměty: Dějepis–Anglický jazyk

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1-2× týdně	Interaktivní učebnice	Školní dějepisný atlas		i = 5 y ₅ = 2 c = 2,94 x ₅ = 14,71
2× měsíčně	Pracovní list	Multimediální prostředky (video, malba,	Tištěná učebnice	i = 4 y ₄ = 3 c = 2,94 x ₄ = 11,76
1× měsíčně	Historický atlas (historický atlas měst...)	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	i = 3 y ₃ = 3 c = 2,94 x ₃ = 8,82
1× za čtvrt roku	Archiválie (stará mapa, listina...)			i = 2 y ₂ = 1 c = 2,94 x ₂ = 5,88
Nikdy	Pracovní sešit			i = 1 y ₁ = 1 c = 2,94 x ₁ = 2,94

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Interaktivní učebnice tak jednou týdně, školní dějepisný atlas, ten používám téměř každou hodinu. Takže také každou druhou hodinu? Tak, taky no. Pracovní sešity, pracovní listy... Já jim tisknu z těch pracovních sešitů jenom některá cvičení a dávám jim to ještě tak, že můžou s učebnicí, se sešitem vyhledávat, aby se naučili i hledat v textu, protože oni s tím mají problém. To mají tak jednou za 14 dní. Video, fotografie, to bych řekla taky tak jednou za 14 dní podle tématu. Třetí úroveň možná jednou za měsíc. Archiválie, to bude zřídka, protože oni nerozumějí úplně pojímům normálním, natož nějakým archiváliím. Takže když máme třeba nějakou listinu, takže tak jednou za čtvrt roku.

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce?

Mně přijde, že jim to tak nějak přijde nejsrozumitelnější. My tady máme hodně specifické složení tříd, hodně jich jsou cizinci a ty mají problém vůbec s těmi pojmy a s pochopením. Spíš se snažím to vysvětlit skutečně podle těch interaktivních učebnic, podle těch školních dějepisných atlasů a přizpůsobit ten jazyk tak, aby to pochopili.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

U těch atlasů je důležitá ta vizuální stránka, nejenom, že to slyší, ale že to i vidí. Tím si to možná trochu uměj představit. Tam jsou nejenom mapy, ale jsou tam i ty obrázky, jsou tam i textíky, takže je to pro ně vizuálně víc přijatelnější. Myslím si, že z toho by si to mohli trochu víc i pamatovat. Ještě mě napadá otázka, proč používáte více atlasy než mapy na internetu? Tak tím, že jsou ty atlasy barevný a zase, když oni to mají u sebe, spíš se na to soustředí, než když to mají na tý tabuli.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Tak na některá témata se to moc nehodí, třeba když máme národní obrození, tam využívám spíše učebnici, tam mají taky obrázky (i těch lidí). Ale jinak se ty atlasy na většinu témat dají skutečně použít. Ono sice techniku my máme všude, interaktivní tabule, všechno, ale někdy je problém vůbec to spustit, než se to nahodí, tak půlka hodiny je pryč. Takže toto je takový nejrychlejší způsob.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa atlasů?

Tak říkám, mně se líbí i barevnost. Mně se líbí, jak je to doplněný i s obrázky (keramika, stavby, osobnosti). Dá se pracovat s téma textíkama, s otázkama, na začátku jsou časové osy, s tím pracujeme. Takže si to umějí líp představit.

A nějaká negativa?

Vyloženě ne. No, čistě technický, protože oni je nemají u sebe a když je nosím, tak oni dlouho nevydrží, rozpadají se. No, jinak nevím, říkám, jsem s nima spokojená.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1-2× týdně	Podklad pro výklad	Individuální práce ve výuce	Skupinová práce ve výuce	$i = 3$ $y_3 = 3$ $c = 7,69$ $x_3 = 23,08$
2× měsíčně	Testování			$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 7,69$ $x_2 = 15,38$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)		$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 7,69$ $x_1 = 7,69$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem?

Tak tady ten první řádek, to používám téměř každou hodinu (resp. každou druhou hodinu). To testování, já moc nestíhám zkoušet. Ale snažím se alespoň psát (myšleno testy). To tak jednou za 14 dní. **A jestli to chápu správně, tak oni mají při testu k dispozici atlas?** Jo, maj, já chci vidět, že jsou schopný to používat. To jim i říkám, data po vás nechci, to si můžete najít, nebo některý důležitý. Mě zajímá to, jestli víte, kde si to můžete najít. Jestli se v tom umíte orientovat. U těch domácích prací, já to dávám dobrovolně, můžou to dělat i ve skupinkách, jak chtějí.

Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedených na první úrovni?

Část hodiny vždycky mám výklad, proto mi přijde nejvhodnější, že rovnou o tom, o čem říkám, tak si to můžou prohlídnout, můžou to vidět. Pak jim dám nějakou individuální práci, nebo skupinovou práci, zase k tomu výkladu. Mají se pokusit vyhledávat třeba v té učebnici a k tomu v atlase. Prostě aby si to víc zapamatovali, protože když to jenom slyší, tak si nic nezapamatují.

Ještě bych se rád zeptal na ty domácí úkoly, jak to probíhá?

Žáci dělají referáty, které nechám dobrovolné. Mohou se přihlásit na jakýkoliv téma, který je zaujme. Někdy se opravdu přihlásí víc lidí, takže je nedávám každou hodinu, ale jednou za těch 14 dní. Někdy se nepřihlásí nikdo. **A je to tedy individuální, nebo i ve skupinkách?** Jak chtějí. Můžou se domluvit po jednom, po třech, ale chci, aby se na tom podíleli všichni. A potom, co používali za materiál. Já vyžaduju vždy, alespoň jednu knihu nebo jiný

tištěný zdroj. A k tomu používají atlasy? Tak to nedokážu posoudit, to je na nich. Aha, takže nedáváte přímo domácí práce s atlasy. Jo takhle, no tak to přímo nedávám.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Tak jak jsem už říkala, tak v hodinách žáci používají třeba tu učebnici a školní dějepisný atlas nebo ještě s pracovním listem.

Liší se tyto kombinace podle činnosti?

Asi úplně ne. Tak samozřejmě s těmi multimediálními prostředky se pracuje jinak než třeba s atlasem. Jinak v hodině při výkladu nebo nějaké té práci používají ty učebnice nebo školní dějepisný atlas. A teda takový nešvar, že i při těch referátech čerpají z učebnice. A to já vždycky říkám, že ne. Že učebnici mají všichni, že by měli použít jiné zdroje. Třeba nějakou tu knihu. Ale jinak si nemyslím, že se ta kombinace nějak liší. Možná ještě při těch testech, používají jenom atlas.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Nejčastěji teda používáme tu časovou osu a mapy. Když se bavíme konkrétně třeba o byzantské říši, tak si tam ukážeme teda nejenom tu mapu, ale tam je i ukázka byzantského slohu. Takže si ukazujem i ty obrázky k tomu. Popřípadě se snažím ukázat na celý tý mapce, jak to vypadalo i kolem, protože oni si to neumí spojit. Takže nejvíc teda časový osy, mapy, ale i obrázky. Využíváte ty otázky tady, které jsou? Já si teda většinou dělám svoje otázky, ale když máme opakování nebo ukončení, tak některé otázky z tohohle použiju. Jinak si většinou dělám já otázky.

Jak žáci s těmi prvky pracují?

*Třeba při výkladu, když tam máme např. nějaké hradiště, tak se jich zeptám, jestli by mi to mohli nějak popsat, k čemu to mohlo sloužit a tak. Ještě mě napadá otázka. **Kombinujete třeba více map dohromady?** To podle tématu. Sjednocování Itálie, Německa, tak tam je víc map, tak tam jo.*

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

To je asi individuální. Spíš bych řekla, že vnímají, v jakém jsou stavu (myšleno atlasy). Ale je pravda, že tuhle jsem jim dala nějaké testík nebo pracovní list a ty atlasy jsem jim k tomu nedala. No, a to se ptali, jestli k tomu ten atlas nedostanou, tak jim to možná i chybělo.

Jsou atlasy pro žáky srozumitelné?

Já bych řekla, že tyhle celkem jo. Pro ně jsou složitější, pokud jsou to nějaký archivní mapy, nebo nějaký ty složitější mapy, tak v tom se úplně neorientují.

Jaká vnímáte pozitivita a jaká negativa při činnosti s atlasy? (hodnotí práci s pomůckou)

Já opravdu myslím, že to pomáhá jim trošku si to zapamatovat a orientovat se. Když by to jenom slyšeli, neviděli, no tak to je pro ně něco hrozně vzdáleného, něco nepředstavitelného, z toho by si nepamatovali už vůbec nic.

A teda negativa?

Tak někdy, že úplně neposlouchaj, že když jsou pro ně nový, tak oni s ním listují, protože to je zajímavá. Úplně se třeba nesoustředí na to konkrétní, co děláme, tak tohle možná. Jinak nevidím úplně negativa.

Příloha č. 7: Přepis rozhovoru s respondentem U5

Kód učitele: U5

Pohlaví: muž

Praxe: 7 let

Vyučované předměty: Dějepis–Zeměpis

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

Určitě ta práce musí být odlišná, protože ty děti mají to chápání v těch nižších ročnících trošku jině než v těch ročnících vyšších. Takže tam je potřeba volit ty otázky jinak. U těch nižších ročníků je nedávám přímo z těch atlasů, protože ne všem otázkám rozumí. Takže je třeba to zadání trošku upravovat vůči tomu věku těch studentů. U studentů z vyšších ročníků čerpáme z otázek z atlasu, ke kterým přidávám i svoje.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Multimediální prostředky (video, malba,			i = 6 y ₆ = 1 c = 3,33 x ₆ = 20,00
1× týdně	Mapa na internetu (mimo geoportály)			i = 5 y ₅ = 1 c = 3,33 x ₅ = 16,67
1× za 14 dní	Archiválie (stará mapa, listina...)	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)		i = 4 y ₄ = 2 c = 3,33 x ₄ = 13,33
1× za 3 týdny	Pracovní list	Tištěná učebnice		i = 3 y ₃ = 2 c = 3,33 x ₃ = 10,00
1× měsíčně	Školní dějepisný atlas			i = 2 y ₂ = 1 c = 3,33 x ₂ = 6,67
Nikdy	Historický atlas (historický atlas měst...)	Interaktivní učebnice	Pracovní sešit	i = 1 y ₁ = 3 c = 3,33 x ₁ = 3,33

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Tak ty multimediální prostředky používáme určitě každou hodinu, protože si ukazujeme třeba osobnosti nebo případně když si potřebujeme definovat nějakou oblast, o které se bavíme. Mapu na internetu tak ob hodinu. Ty archiválie, když si potřebujeme ukázat třeba nějakou listinu. A geoportály používáme, abychom to porovnali s tím současným, třeba osídlením. Nebo jak to vypadalo dřív, u těch archivních map, jak to vypadá dneska, aby si uvědomili, kde se pohybujeme. To použiji tak jednou za 14 dní.

Ted' se dostáváme k pracovním listům a k učebnicím. Tam je to tak zároveň, ty učebnice, to mají jako doplňkový studijní materiál, protože opravdu pracujeme spíš s těmi multimediálními prostředky. Pro doplnění a opakování učiva používáme ty pracovní listy. Takže to tak jednou za 3 týdny. Ten školní dějepisný atlas, my ho nemáme do každého ročníku, pro šestku jich mám jenom několik, takže tam to musím třeba používat v rámci toho pracovního listu. Abychom se k tomu atlasu dostali a mohli se mu plně věnovat, tak to je tak jednou do měsíce. Jak jsem říkal, tam je potřeba ještě upravovat pro studenty ty otázky, hlavně v těch nižších ročnících, aby je vůbec pochopili.

No, potom... My nemáme specifický historický atlas v knižní podobě, takže to když někdy použiju, tak v rámci multimediálních prostředků. Interaktivní učebnice nemáme vůbec a ty pracovní sešity děti taky nemají, já ho mám a občas z něj použiji nějaké cvičení do toho pracovního listu.

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce?

Je to z toho důvodu, že vlastně ta příprava na tu hodinu, kterou si dělám na počítači, tak ji můžu zapojit do té výuky. Ty děti, jak jsem to pozoroval, tak je to asi nejvíc zaujme, když můžou koukat na tu interaktivní tabuli, než kdyby koukali jen do učebnice.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Tak je to hlavně kvůli časové dotaci. Aby se všechno probralo, a ještě zbyl čas na to, věnovat se těm atlasům, tak ho moc není. Jsme tlačeni tím, že musíme mít nějaké výstupy, ty děti musí něco zvládnout, něco absolvovat. Plus bych je rád dostal někam do terénu, aby jen neseděli v těch lavicích, tak je to takový náročný. To jsem ještě zapomněl říct, my kromě papírových dějepisných atlasů máme i interaktivní mapy na ty tabule, takže máme k dispozici CD s jednotlivými mapami a ty používám.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Spíš pro ty novověké dějiny, tam vlastně od dejme tomu nějakého toho 18., 19. století. Jaký je ten důvod, že zrovna 18., 19. století? No, jako asi hlavně osobní zájem. Takže pro ten novověk Vám přijdou dobré tyto dějepisné atlasy? No, dobré... Používáme je, protože jiné nemáme, kromě těch interaktivních map. Probíráte celý novověk s tím atlasem? To určitě ne, vždycky vyzobnu nějaké téma, třeba napoleonské války...

Jaká vnímáte pozitivita a jaká negativa atlasů?

To, že žáci, ať už teda v rámci českých zemí, nebo v rámci těch evropských událostí, si můžou uvědomit to, v jaké oblasti se to pohybuje. Třeba, že se ty události neodehrávaly vzdáleně, ale že to bylo za humnami.

Jaká vnímáte negativa?

Tak tady to bude složitost otázek, spíše teda pro ty nižší ročníky. Někdy takové nejasné uspořádání, pro ty děti je to trošku složitější se v tom orientovat. Jinak mě asi nic nenapadá.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1× měsíčně	Podklad pro výklad	Individuální práce ve výuce	Skupinová práce ve výuce	i = 2 y ₂ = 3 c = 11,11 x ₂ = 22,22
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	Testování	i = 1 y ₁ = 3 c = 11,11 x ₁ = 11,11

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem?

Nevyužívám to rozhodně k domácím pracem, protože ty atlasy máme pouze ve škole. Také k testování to nevyužívám. Tu první úroveň využívám s tím atlasem tak jednou za měsíc. Vždycky použiji nějakou činnost. U té skupinové a individuální práce, také záleží na počtu dětí ve třídě. Když jich je méně, tak volím spíše tu individuální práci

a naopak, ale není to pravidlem. Někdy u té skupinové práce to dám třeba na jedničky. Kdy první tři týmy dostanou malou jedničku za aktivitu.

Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedených na první úrovni?

Aby ti žáci jako dokázali pracovat a spolupracovat. Přijde mi, že ty atlasy jsou vhodné pro skupinovou práci. Zároveň jsou tam ty otázky (ne ideální), ale i ty využívám pro tu práci těch žáků (spíše u vyšších ročníků), kdy musí pracovat s tou otázkou, a potom třeba s mapou, kdy na ní odpovídají.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Můžou používat materiály, které mají k dispozici. Při vyhledávání mohou použít svoje mobilní telefony. Pokud prostě tu odpověď nemůžou najít v jednom zdroji, můžou použít prostě jiný zdroj, v tom je nijak nelimituju.

Liší se tyto kombinace podle činnosti?

Určitě, už to, že něco je baví víc něco míň. Prostě ta tištěná podoba čehokoliv je u těch studentů na nižší úrovni zájmu. Oni mají zájem v rámci té interaktivity a elektronizace, to je pro ně výš. Dobře, já jsem to spíš myslel tak, jestli nějak liší v závislosti na činnosti ta kombinace pomůcek? Aha, rozumím otázce. Tak to asi úplně ne, při těch činnostech využívám podobné pomůcky.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Asi nejčastěji využívám ty mapy. Ty obrázky, ne všechny, jaksi odpovídají těm historickým skutečnostem, znázornění a podobám, takže ty používám jen občas. Ty časové osy využívám také, po mapách asi nejčastěji. Ještě jste zmiňoval ty otázky, tak ty využíváte taky? Samozřejmě taky. Jo, takže mapy, časové osy a otázky.

Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Tak ty otázky jsou udělané tak, aby se každá ta otázka věnovala jiné mapě, popřípadě jejich kombinací (např. když mají porovnávat nějaké území). Ale když to probíráme v rámci výuky, tak se snažím zaměřit spíše na konkrétní mapu. Ono to tékání z těch map v kombinaci s výkladem se mi moc neosvědčilo.

Jak žáci s těmi prvky pracují?

Tak jak jsem říkal, při výkladu se většinou zaměřuji na jednu konkrétní mapu. U té samostatné činnosti, pokud použiji svoje otázky, tak se zase spíše soustředím na jednu mapu. Pokud to je kombinace těch mých otázek s otázkami z atlasu, tak ty moje jsou na tu jednu mapu a ty otázky z atlasu spíš přebíhají těch mapách. Ty jednotlivé mapy, jak jsou číslované, tak se na ně ty otázky odkazují. Často se mi ale stává, že to číslo mapy žáci berou už třeba jako nějaké datum nebo tak. Ale to je i u testu, kdy si ty věci špatně přečtou.

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

Pokud se budu držet těch map, tak ty relativně srozumitelné jsou. Někdy samozřejmě by ta mapa mohla být mnohem větší na to, kolik je tam důležitých pojmů, názvů, šipek a tak... U těch otázek jsme zmiňovali, že někdy ta formulace je taková nešťastná, nebo strašně rozsáhlá. Ti studenti, když si ty otázky čtou, tak na konci jedné otázky už neví, co bylo na jejím začátku.

Můžete tedy říct, jestli jsou ty atlasy pro žáky spíše srozumitelné, nebo ne?

Spíše ano. Většina nakonec pochopí ten princip a postupně se do toho dostane. Chvilí jim to ale trvá. Je to ještě dáno i tím, že s tím nepracujeme tak často, takže ti žáci v tom nemají takový cvik.

Baví je to?

Oni cokoliv, co musí dělat, tak je nebaví. Je to pro ně asi vítaná změna od toho stereotypu toho výkladu a jiných úkolů, které děláme častěji. Je to pro ně zábavnější, protože je to doplněný i téma obrázkama, i když samozřejmě já k nim mám výhrady, ale tak pro ty děti je to zase něco jiného.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa při činnosti s atlasy? (hodnotí práci s pomůckou)

Tak pozitiva, opět zmiňuju to, že bych byl rád, aby si ty studenti od toho odnesli umístění těch dějových linií v rámci toho světového rozmístění států, kontinentů, světadílů a prostě co se kde odehrávalo.

*To negativum samozřejmě to, že toho je hodně. A oni z toho začnou potom mít guláš. Ne všichni si to totiž dokáží zařadit. **Je toho hodně, myslíte jako těch map?** Hodně map, hodně událostí, které tam oni musí nějakým způsobem udržet. Kdyby bylo více času věnovat se práci s tím atlasem, tak by to měli asi více uspořádanější.*

Příloha č. 8: Přepis rozhovoru s respondentem U6

Kód učitele: U6

Pohlaví: muž

Praxe: 3 roky

Vyučované předměty: Dějepis–Zeměpis

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

Tak určitě, ten deváták má větší přehled o té práci s mapou, dokáže se víc zorientovat. V šestce třeba zdaleka ne všichni znají světové strany.

A je to teda tak, že když třeba začínáte s tou šestkou, tak Vy jim vysvětlujete, jak s tím pracovat?

No, spíš to dělám na začátku té hodiny, když je používáme. Takže na začátku každé hodiny jim řeknete, kde mají třeba legendu a jak se s ní pracuje. Ano, i když v podstatě zase tam se to protíná s tím, že práce s mapou, co je legenda, jak se používá, je vlastně v zeměpise v šesté třídě. Takže letos v té šestce jsme to probírali v zeměpise, tím pádem ta práce je pak s tím atlasem snažší.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1-2× týdně	Multimediální prostředky (video, malba,	Tištěná učebnice		$i = 4$ $y_4 = 2$ $c = 4,35$ $x_4 = 17,39$
2× měsíčně	Pracovní list	Mapa na internetu (mimo geoportály)		$i = 3$ $y_3 = 2$ $c = 4,35$ $x_3 = 13,04$
1× za čtvrt roku	Pracovní sešit	Archiválie (stará mapa, listina...)	Školní dějepisný atlas	$i = 2$ $y_2 = 3$ $c = 4,35$ $x_2 = 8,70$
Nikdy	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Interaktivní učebnice	Historický atlas (historický atlas měst...)	$i = 1$ $y_1 = 3$ $c = 4,35$ $x_1 = 4,35$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Tak multimediální prostředky používám téměř každou hodinu. Mapu na internetu nebo pracovní list používám alespoň každou čtvrtou hodinu. Školní dějepisný atlas tak jednou za čtvrt roku, takže to je třeba každá sedmá, osmá hodina. A tady to výjimečně (archiválie a pracovní sešit). Tu čtvrtou úroveň jsem zatím v hodinách dějepisu nepoužil.

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce?

Tak velice často pouštím nějaká videa, protože to je to nejlepší, jak vtáhnout ty děti do děje. Tištěnou učebnici, protože ji mají a nepracuje se s ní dobře, myslím, doma. Nebo, že bez toho učitele se s ní hůř pracuje (s Frausem).

Proč pomůcky na poslední úrovni nevyžíváte vůbec?

Tak interaktivní učebnici nemáme a nemáme ani vybavení ve všech třídách. Zároveň práce s interaktivní tabulí je pro skupinku třeba osmi dětí, ne 25. Historický atlas nepoužívám, protože mě zatím nenapadlo, jak ho využít. Hlavně věci z historického atlasu, které bych použil, tak většinou najdu na internetu. Geoportál jsem zatím využil jednou, když jsem ukazoval dětem mapu stabilního katastru, ale jinak ne.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

No, tak dějepis se děje prostě v mapě a je důležitý tu mapu vidět téměř každou hodinu. Takže, buď to ji používáme z učebnice, nebo ji promítnu, nebo mám nástěnnou na některý kapitoly. Potom chci, aby prostě uměli s tím pracovat, aby uměli z toho vyhledávat, aby rozuměli, jak ty mapy fungují tady v tom dějepisném atlase.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Tak třeba pro územní rozsah nějakých říší. Třeba Přemyslovci za Přemysla Otakara II., abych dětem ukázal, kam až to sahalo. Případně v těch větších tématech, jako je první světová a druhá světová válka, kde jsou ty mapy poměrně detailní a je tam vidět, jak se posouvá fronta.

Jaká vnímáte pozitivní a jaká negativní atlasů?

Tak pozitivní... Obecně přehlednost, myslím si, že jsou dobře udělané. Další pozitivum bych zmínil, dobrý výběr témat, třeba i v okrajových, ale zajímavých. Třeba československé opevnění. Pro zájemce je možné jít do detailu.

A negativní?

Myslím si, že jsou hodně složitě formulované tady ty otázky. A pokud ne složitě, tak to, že jsou v té jedné otázce třeba čtyři další. Hůře se s tím pak pracuje. Já řeknu otázka číslo tři, no a otázka číslo tři má v sobě další tři otázky. Takže já je pak moc vlastně nepoužívám.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma		Proměnné
1× za čtvrt roku		Podklad pro výklad	$i = 4$ $y_4 = 1$ $c = 7,14$ $x_4 = 28,57$
1× za půl roku	Testování	Individuální práce ve výuce	$i = 3$ $y_3 = 2$ $c = 7,14$ $x_3 = 21,43$
1× za rok		Skupinová práce ve výuce	$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 7,14$ $x_2 = 14,29$
Nikdy	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 7,14$ $x_1 = 7,14$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem?

Úplně na prvním místě je podklad pro výklad, protože ne všechny mapy jsou v učebnici. Individuální práci s atlasem a zkoušení dělám zhruba dvakrát za rok a skupinovou práci asi jednou ročně. Buď používám ty atlasové otázky, nebo svoje. Potom to suplování, to je prostě z praktického hlediska, že jsou tam formulované ty otázky a je to ulehčení pro mě i pro toho suplujícího učitele. Ale to jde těžko vyjádřit časově, já nevím, tak jednou za půl roku... Na tu poslední úroveň jsem dal domácí práce individuální a domácí práce skupinová, protože na to ty atlasy nevyužívám.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Asi nic z těch pomůcek, co tady máme, tak se s tím nepracuje paralelně. Když pracuju s pracovním listem, tak to pracují se sešitem, se svojí hlavou, ve skupince, s učebnicí, ale ne už s atlasem. A pokud s atlasem, tak už ne s ničím jiným.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Tak s těmi časovými osami v podstatě vůbec, protože je to nepřehledný. Tohle je přehledný pro dospělého člověka nebo pro středoškoláka. Naopak ty přehledy, což je zase jiná část, tak to používám. Pak tedy samozřejmě ty mapy. A ty otázky využívám v upravené formě, popřípadě je procházíme společně. Občas si přečteme ten výkladový text k tomu tématu a ty obrázky nechávám spíš, jestli někdo na ně zareaguje. Ale vyložene kvůli těm obrázkům to nepoužívám. A k té kombinaci, tak to asi ty otázky s mapami, jinak nekombinujeme.

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

Až třeba na tyhleto časový přímký, tak bych řekl, že srozumitelné jsou. I ty mapy? Jo, samozřejmě se v tom neorientují všichni. Někomu to vůbec nic neříká, nic z toho nevyčte a někdo se v tom naopak orientuje rychle. A dá se nějak definovat ta skupina, co to vyčte rychleji? Tak jsou to spíš prostě děti se zájmem o dějepis. A třeba napříč třídami? Ne, to ne. Můžete mít otráveného devátáka, kterému to je jedno a stejně tak nadšeného šestáka, který si hnedka otevře a zajímá se. No, a u těch otázek, tak tam jich je moc v rámci jedné otázky a někdy možná moc složité.

Baví žáky práce s atlasy?

Ale jo, řekl bych, že docela jo, oproti jiným činnostem. Čím je dáno to, že je to baví? No, protože je to znázornění něčeho, co je v čase a je to přenesený do prostoru. Takže si myslím, že pro ty děti, které to rádi vidí v souvislostech, tak je to baví, to v tom nacházet a spatřovat. Myslíte si, že jsou ty atlasy zpracovány atraktivně pro ty děti? Myslím, že ne. Že je do toho musí vtáhnout ten učitel, že samy o sobě atraktivní nejsou.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa při činnosti s atlasy? (hodnotí práci s pomůckou)

Provázání faktů s mapou, s prostorem a uvědomění si vzdáleností, uvědomění si vztahů mezi věcmi. Lepší uvědomění si těch událostí historických, podporuje to lepší představivost těch dětí.

A negativa?

Ne všechny děti to baví, ta práce s atlasem. Spoustu dětí do toho z důvodu nějaké lenosti neproniknou. Vidí moc textu, čar a nechtějí se tím zabývat.

Příloha č. 9: Přepis rozhovoru s respondentem U7

Kód učitele: U7

Pohlaví: žena

Praxe: 9 let

Vyučované předměty: Dějepis–Zeměpis

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

Od šestého ročníku se snažím děti naučit pracovat s mapou, protože zároveň v rámci zeměpisu se zabývají mapou jako kartografickým materiálem. To znamená, že už v tom sedmém, osmém, devátém ročníku by to měly ovládat, ale bohužel ta intenzivní práce s mapou si myslím, že od toho osmého, devátého ročníku trošičku stagnuje. Pro ně to není tak zajímavý materiál, jako třeba pro ty nižší ročníky (šestá, sedmá třída). Nedokážou z toho vyčíst tolik informací, tak jako ty menší, kteří jsou více zapálení.

Čím si myslíte, že to je dáno?

Asi motivací a možná to, že jsou žáci zvyklí pracovat s mapou v elektronické podobě. Takže potom hledání v rejstříku, hledání v rámci slovníčku pojmů, vyčtení informací z legendy, vůbec poznat, co je, co za značku. Vysvětlivky, tak to je pro ně problém, protože jsou zvyklí na tu elektronickou podobu.

Jestli to chápu správně, tak ale předpokládám, že oni projdou tím šestým, sedmým, osmým ročníkem, kde tedy s tou mapou nějakým základním způsobem pracují, tak nechápu, jak je možné, že o ty dovednosti najednou přicházejí. Ono to není najednou. Třeba deváté ročníky se vlastně připravují na přijímačky, dělají přijímačky, a ta práce v těch předmětech, které pro ně nejsou tak podstatné z hlediska přijímacích zkoušek trošičku stagnuje.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Multimediální prostředky (video, malba,	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Pracovní list	$i = 4$ $y_4 = 3$ $c = 3,70$ $x_4 = 14,81$
1× týdně	Tištěná učebnice	Mapa na internetu	Školní dějepisný atlas	$i = 3$ $y_3 = 3$ $c = 3,70$ $x_3 = 11,11$
1× měsíčně	Historický atlas (historický atlas měst...)	Archiválie (stará mapa, listina...)		$i = 2$ $y_2 = 2$ $c = 3,70$ $x_2 = 7,41$
Nikdy	Pracovní sešit	Interaktivní učebnice		$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 3,70$ $x_1 = 3,70$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Multimediální prostředky každou hodinu, ať už je to video, prezentace, dokument... Pracovní list se snažíme používat každou hodinu proto, abych nemusela tady děti nutit opisovat nějaké poznámky, ale aby si ty informace samy vyhledaly. Ten geoportál používám, když se mi nepodaří najít vhodnou mapu z toho geoportálu, tak hledám mimo ty geoportály.

Také používám mapy na internetu, které jdou použít do prezentace a případně třeba i vytisknout a nejsou v rámci školního dějepisného atlasu. Oni potřebují, i když máte atlas, tak potřebují ten zrakový vjem v tom velkém formátu. Proto se snažím najít obdobnou, nebo stejnou mapu, protože ty děti to potřebují slyšet, vidět, samozřejmě mít to

k dispozici i na té lavici. Pokud to nemají na té tabuli, tak se samozřejmě pak jednotlivě hlásí, že to nemůžou najít. Takhle jim to všem lehce ukážu. Takže první úroveň používáte každou hodinu? Jo jo.

Tohleto záleží. Záleží na textu, záleží na tom, jestli mají vyhledávat informace, záleží na vhodnosti učebnice (Fraus). Ten atlas nejde použít každou hodinu, protože se strašně stěhujeme. Neustále fluktujeme po těch patrech a mít prostě připraven ten štos atlasů pro ty ročníky je náročné. Většinou musí někdo chodit, někdy to dělám tak, že z toho atlasu jenom něco okopíruju. Mapa na internetu, pokud není vhodná tady v tom případě (v atlase), tak aktivně hned ukazujeme, aby si to ty děti uvědomily. Takže kdybych to měla zprůměrovat, tak každou druhou hodinu.

Historický atlas měst mám doma, takže občas jim ho přinesu. Interaktivní učebnici to je spíš otázka prvního stupně, protože ty mají licenci, takže to nepoužíváme. Archiválie pokud tady objevíme a vybereme vhodný materiál, anebo ho mají okopírovaný v rámci toho pracovního listu. Pracovní sešity žáci nemají, já je mám. Mám jich víc a vždycky z toho tvořím ty pracovní listy. Ještě kdybyste mohla definovat tu třetí úroveň? To je tak jednou za měsíc.

Proč pomůcky na první úrovni využíváte nejvíce?

Je to z toho důvodu, že ta hodina má nějakou dynamiku a ty činnosti se musí měnit. Takže mám odzkoušeno, že jsou ideální minimálně tři až čtyři činnosti. Ať už je to individuální práce, kdy něco sledují, pak na základě toho ve dvojici nebo skupinově zpracovávají. Pak to nějakým způsobem zařadí do svých desek, do svého pracovního sešitu, který si tvoří...

Proč pomůcky na předposlední úrovni nevyžíváte vůbec? (pomůckami na poslední úrovni nedisponují)

Tohle je z hlediska dostupnosti a nemám to tady k dispozici (historický atlas). Pak i z časových důvodů. Ty archiválie podle toho, jestli máme hodinu zrovna tady v knihovně, tzn. dostupnost té pomůcky, anebo to, že je nakopírovaná. Já se je snažím seznámit s těmi starými texty, ale oni to nepřečtou.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Práce s atlasem se vždycky musí připravit předem. Je to možná i náročnější právě v tom, že ty děti a jejich orientace v atlase, v mapě, hledání v obsahu, v rejstříku není tak rychlá, jako když mají pracovní list, na kterém mají zadání (konkrétní mapu). Tím pádem zbrkle nelistují, je to pro ně mnohem snazší, jednodušší. Pokud dostanou takovýhle atlas, tak, než si všichni otevrou na té samé stránce, než najdou tu správnou mapu, než si to uvědomí, než si ho rozdají... Takže je to i ten časový důvod, že to musí být opravdu připraveno velmi, velmi konkrétně a neustále opakovat to zadání a mít tedy ještě připravenou samozřejmě podobnou mapu na té interaktivní tabuli. Pokud tu mám asistentku, tak ta práce je samozřejmě jednodušší.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Z hlediska dějinných období je to určitě pravěk, středověk, tzn. konkrétně to, co se vztahuje na české území, tak to je pro ně lépe pochopitelné, než pokud se jedná o události v rámci Evropy. Tam už to předpokládá nějaký vstup, že znají evropské státy, dokáží si představit, co zhruba, kde leží. Vždycky si popisujeme ty přírodní podmínky a to, co ty lidi ovlivňovalo. Proč zrovna si vybudovali přístav tady, proč zrovna tahle ta dopravní tepna vede přes tato města... Potom, když jsem měla osmé ročníky, tak ty novověké dějiny, tam se ty atlasy využívaly samozřejmě i z hlediska pozdějších vývoje na americkém kontinentu, popřípadě jiným vhodným tématům.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa atlasů?

Pozitiva... Určitě použitá grafika, ta si myslím, že je dobře srozumitelná. Pěkné obrázky samozřejmě... Na druhou stranu mají děti problém se zorientovat u popisů těch jednotlivých map. Pro ně třeba to je malým písmem a zároveň ty mapy jsou trochu chaoticky řazené. Často si neuvědomí, že musí ten dvojlist otevřít.

Trošku je zarazí, když to otevřou, že tady jsou otázky, protože se začnou dívat na to, a ne do mapy. To vnímám trochu jako negativum, ty otázky jsou si myslím spíše vodítko pro toho učitele, pokud to nemá konkrétně připraveno. Mohly by být třeba na konci atlasu a místo nich nějaká mapa, která by je uváděla do tématu.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma		Proměnné
1× týdně	Podklad pro výklad	Skupinová práce ve výuce	$i = 3$ $y_3 = 2$ $c = 8,33$ $x_3 = 25,00$
1× měsíčně	Testování	Individuální práce ve výuce	$i = 2$ $y_2 = 2$ $c = 8,33$ $x_2 = 16,67$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 8,33$ $x_1 = 8,33$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem?

Skupinová práce ve výuce... Vždycky ve dvojici, ve více lidech je ta práce s tím atlasem pro ně snazší, protože si vzájemně nejenom pomůžou, ale i si rozdělí ty role. Já hledám, ty zapisuješ a ty formuluješ tu odpověď. Pro ně je mapa hlavně skupinová práce, protože pokud je to individuální práce, jsou žáci, kteří prostě tyhle 3 činnosti, které mají dělat najednou prostě nezvládnou. Takže pro ně i pro mě je jednodušší skupinová práce ve výuce, nebo minimálně ve dvojici.

Podklad pro výklad, je to určitě pozitivní, ale na druhou stranu je vždycky nutné mít na to větší časovou dotaci, protože než to všichni najdou, než si to otevřou, než mají tu správnou mapu... Domácí práci skupinovou nebo individuální, to s atlasem nedělají. Za domácí úkol mají např. zhlédnout nějaké video a odpovědět na otázky, ale s atlasy nepracují. Je to i z toho důvodu, že bych byla ráda, aby ty atlasy zůstaly v nějaké použitelné podobě, protože se k nim nechovají moc hezky.

Já se omlouvám, ale my jsme trochu odběhli od témtu, jak často ty úrovně tedy využíváte?

Tu první úroveň v podstatě vždycky, když používám atlasy, takže tak jednou za týden. Ta druhá úroveň je trochu ošidná. Já pro tu individuální práci to tolik nepoužívám, to se mi moc neosvědčilo. Žáci s tím pracují sami, když třeba chybím, tak jim připravím práci s tím atlasem a oni s ním dělají třeba celou hodinu. Občas zvolím to, že je třeba tu práci s atlasy procvičit, natrénovat, tak se tomu věnujeme. To testování... Když mám pocit, že tu práci neberou tak vážně, tak si zvolím, že celou hodinu, nebo půlku hodiny bude samostatná práce, kterou si oznámkuji. **Jak často to tak je?** Tak tu druhou úroveň využívám tak zhruba jednou za měsíc. Tu poslední jste říkala, že nevyžíváte (resp. nevyžíváte k tomu atlasy). Ano.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Kombinace prezentace, dokumentu, pracovního listu, popřípadě tištěné učebnice, protože jsou samozřejmě žáci, kteří v rámci toho dokumentu to nestihnou, nebo potřebují mít tu učebnici, kde se to ověří. Je to těžké říct, protože každá ta hodina se liší.

Abychom to tedy zjednodušili... S jakými pomůckami kombinujete práci se školním dějepisným atlasem?

Pro ně je to příliš, když je kombinace školního dějepisného atlasu a tištěné učebnice. Pro ně je to příliš materiálu. To by bylo v případě skupinové práce, kdy těch lidí je čtyři až pět, protože pro ně je to velké množství materiálů a prostě jsou z toho zmatení. Tohle je třeba otázka projektu, který dělám vždycky v šestém ročníku, a to je projekt Egypt. Mají čtyři vyučovací hodiny a můžou tady používat jakékoliv pomůcky, které uznají za vhodné. Žáci mají připravené atlasy, mají připravené různé učebnice, mají připravené knihy, můžou zároveň tady chodit sami a pracují po skupinkách po čtyřech. Potom ten atlas využívám v kombinaci s pracovním listem. Nebo mají tu mapu přímo v tom pracovním listu okopírovanou.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně? Jaké kombinujete nejčastěji a proč?

Kombinuju... To zadání, které jim připravuji, je hodně konkrétní. Je tam číslo stránky a číslo mapy, protože oni tím hledáním jinak zabijou strašně moc času.

Jaké ty prvky tedy využíváte, např. mapu a časovou osu...?

Časová osa... Pro ně je tam hodně informací. Když se pustí dokument, např. Kompas času, kde se vypráví, co se v tu chvíli dělo na jiném místě, tak si to lépe zapamatují a uvědomí, než když to vidí na časové ose. Časové osy jsou pro ně problematické. Už kvůli tomu, před naším letopočtem, našeho letopočtu... Předpokládám, že je tedy moc nevyžíváte. Je to matematika, takže to trénujeme s kolegyněmi z matematiky, třeba u toho šestého ročníku, že si to vysvětlujeme, ale pro některé je to přesto velmi abstraktní a složité.

Dobrá a jaké ty prvky nejčastěji používáte?

Mapy, obrazové přílohy a potom děláme rozbor toho textu k dané kapitole.

Které prvky kombinujete?

Tu kombinaci, to dělám u těch vyšších ročníků. U těch nižších jsem ráda, když přečtou ty hlavní prvky, pochopí tu legendu a najdou to na mapě. Například u stěhování národů, když pochopí odkud ty národy přišly, proč se stěhovaly, proč jsou Gótové rozděleni na Vizigóty a Ostrogóty atd. Ale srovnávání např. dvou map je pro ně dost složité, to dělám až u těch osmiček, devítek (např. změna koloniálního systému v Africe, tam je to pro ně i lépe uchopitelnější).

Jak dle vás vnímají atlasy žáci? Je zpracování atlasů pro žáky srozumitelné? Baví žáky práce s atlasy?

Práce s atlasem je rozhodně baví, ale zároveň potřebují mít určité znalosti, které se znova učí, anebo si je nějakým způsobem upevňují. Čím si myslíte, že je dáno to, že je to baví? To, že si uvědomí, pokud cestují někam s rodiči, tak ta místa tam samozřejmě vidí, dokážu si to zařadit. Ten obrazový vjem, je pro ně strašně důležitý. Je to i spolupráce, když jsou na to dva, tři, tak je to pro ně trošičku soutěž.

Jsou pro ně atlasy srozumitelné?

Některé ty pojmy jsou pro ně složitější, když tady máme třeba Vizigóti, Hunové, Ostrogóti... Oni tam už pracují s určitým předpokladem té znalosti. Žáci by to měli vědět, jinak to pro ně jsou nic neříkající pojmy. Spousta těch pojmů se jim musí dovysvětlovat. Zároveň si je můžou hledat, pokud mají k dispozici slovníky, nebo mají slovníček pojmů

v učebnici, tak si to najdou. Někdy je tam těch informací pro ně až moc, někdy jsou ty mapy přehlčené. Kdyby tam bylo méně informací, tak to je pro ně lépe pochopitelné.

Myslíte si, že ta horší srozumitelnost té mapy je dána spíše tím zpracováním, anebo tím, že třeba nerozumí těm pojmům? (Kdo byli Hunové...)

Tak určitě tím, že tomu nerozumí, že se s tím pojmem ještě nesetkali. Nemají takové znalosti. Kdy třeba o Číně toho tolik nevědí, nebo, kdo to byli Turko-Tataři. Pro ně to jsou abstraktní pojmy. Potom i třeba graficky to písmo je hodně malé, ale samozřejmě ta mapa pro ně je složitá. Je to hodně informací na malé ploše a nemají ještě k tomu takové geografické znalosti, aby to dokázali uplatnit.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa při činnosti s atlasy? (hodnotí práci s pomůckou)

Tak časová náročnost na přípravu té práce, protože jim tam halabala něco říct, to nejde. Pro ně to stránkování, číslování map a veškerá ta činnost a orientace, to jim zabere spoustu času, takže je to dost často odradí. Odradí je to, že to nemůžou najít, že nejsou úspěšní, že to tam nevidí, že tam ta skupinka už to má hotovo... Takže ta motivace pak klesá.

A naopak pozitiva?

No, cestují po mapě. I to je pro ně návrat, nebo cesta někam do oblastí, o kterých třeba mají spoustu znalostí, ale nikdy tam nebyli. O to více hltají ty informace, jak to tam vypadá a samozřejmě asociují, jak tam žijou lidé dneska, že viděli dokument, že je to zajímavá, že by se tam v životě rádi podívali. Tedy pro ně to je motivace cestovat i normálně, nejenom prsten po mapě.

Příloha č. 10: Přepis rozhovoru s respondentem U8

Kód učitele: U8

Pohlaví: žena

Praxe: 34 let

Vyučované předměty: Dějepis–Občanská výchova

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

Liší, čím jsou starší, tím to jde lépe. Musím je naučit orientovat se ve vysvětlivkách, protože to oni vůbec neumí. Často neumí číst legendu.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Multimediální prostředky (video, malba,	Tištěná učebnice	Pracovní list		i = 3 y ₃ = 3 c = 5,00 x ₃ = 15,00
1× týdně	Archiválie (stará mapa, listina...)	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Školní dějepisný atlas	Interaktivní učebnice	i = 2 y ₂ = 4 c = 5,00 x ₂ = 10,00
Nikdy	Historický atlas (historický atlas měst...)	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Pracovní sešit		i = 1 y ₁ = 3 c = 5,00 x ₁ = 5,00

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Tu první úroveň, tu používám každou hodinu. Pracovní sešity stojí peníze, takže já si z těch pracovních sešitů dělám pracovní listy. Někdy je upravuju, protože mám třeba čtyři typy pracovních sešitů a z toho si podle toho, co potřebuju, vykopíruju cvičení. Tu druhou úroveň používám, já nevím, každou druhou hodinu, každou třetí hodinu. (školní dějepisný atlas, mapa na internetu, archiválie). Třetí úroveň nepoužívám skoro vůbec (historický atlas, geoportál, pracovní sešit).

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Tak, já atlasy používám vždycky na začátku tématu a na konci tématu, pokud ten atlas lze použít. Ted' třeba jsem probírala řecko-perské války, tam je potřeba atlas. Ale když probírám řecké bohy, řecké náboženství, tak samozřejmě ten atlas nepoužiji v té hodině. Takže je to závislé na probíraném tématu? Ano.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

K válkám nejčastěji (smích). Když začínáme nějaké téma. Já potřebuju, aby si ty děti uvědomily, kde ten prostor leží, spíše geograficky než historicky. K tomu používám atlasy. A pak podle témat, ke kterým se to hodí, nejčastěji jsou to války nebo objevené cesty. Ty mám celé založené na mapách. První/druhá světová válka, tam jde vlastně taky všechno s mapou.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa atlasů?

Ty atlasy jsou dobré, že vždycky to jedno téma je na té jedné stránce. Výhoda toho atlasu je, že se tam dá vybrat, že když ty děti navadete a pak se naučí v tom hledat, tak vlastně ke všemu tam najdete tu mapku. Že to není jedna velká mapa, není to tlusté, najdete to přehledně. Možná dětem v tomhle věku (6. třída) se v tom špatně hledá. Než si zvyknou,

tak je musím navádět, mapa číslo 4, strana ta a ta. Podle tématu se jim v tom špatně hledá. Ale jen takhle zkraje, než se s tím naučí. Docela dobrý je ten obecný úvod. Tady ty otázky jsem dříve používala, ale teď už si je tvořím sama.

Proč si vytváříte vlastní otázky?

Protože jsou příliš složité pro ty děti na té základce. V šestce, neříkám, že všechny děti, ale potřebují jednoznačnou otázku a jednoduchou, aby na ní našly jednoduchou odpověď. Není to tak, jak to bývalo dříve, ještě před deseti rokama. Děti se v tom vyznaly, protože znaly zeměpisné mapy, tak dokázaly velmi lehce najít. Dneska už je musím navádět.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1× týdně	Podklad pro výklad	Skupinová práce ve výuce	Individuální práce ve výuce	$i = 3$ $y_3 = 3$ $c = 7,69$ $x_3 = 23,08$
1× za 2 měsíce	Testování			$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 7,69$ $x_2 = 15,38$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)		$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 7,69$ $x_1 = 7,69$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

Domácí práce skupinová a domácí práce individuální, to, pokud si děti přijdou, tak jim ten atlas samozřejmě půjčím, ale oni si to jinak hledají po internetu, včetně těch map.

Na zkoušení atlas používám (druhá úroveň). Skupinovou práci a individuální práci ve výuce, nebo jejich kombinaci používám v každé hodině, ať už s atlasem nebo bez atlasu (tzn. s atlasem každou druhou hodinu).

Při testování totéž. V některých písemkách ho (atlas) prostě nechám. Já si tím taky odkontroluju, například v té šesté třídě jsme teď zrovna psali krátkou práci, byla tam peloponéská válka, byly tam výboje Alexandra Makedonského, byly tam řecko-perské války, které jsou všechny na jedné straně a já si tím ověřuju, protože jsme předtím všechny tyhle hodiny prošli s atlasem, tak já si tím kontroluju... Protože já někdy dávám otázky, které si částečně můžou najít v tom atlase, nebo některé úplně... Tak já si tím kontroluju, jestli se s tím ty děti naučily pracovat a jestli v tom umí hledat. Takže oni to můžou mít při té písemce otevřené. A koukal byste, kolik dětí se do toho nekoukne, přestože tam najdou odpověď.

Chápu to správně, že ten atlas používáte více u písemných pracích než u zkoušení?

Ne ne, já moc ústně nezkontroluju, já je spíše nechám udělat prezentaci, kdy pracují ve dvojici, nebo samostatně. Zvlášť v té šesté třídě mi to teda přijde demotivující, takže já to moc nedělám. Já jim spíš zadám práci na nějaké téma, které musí samy zpracovat a prezentovat, než že bych je zkoušela.

Jak často používáte atlas při testování?

V osmé a deváté třídě už jen tam, kde... Tam to není o testování. Teď jsme probírali závěrečnou fázi Československa, tak tam samozřejmě hledají, ale do té písemky už jim to nedám. Ale u té šesté třídy, nebo u sedmé třídy, ale ne u každé písemky, to je fakt nahodilé, podle toho, jak mě napadne, že si to potřebuju ověřit. Tak třeba jednou za dva měsíce.

Takže ho používají u písemek spíše u té šesté a sedmé třídy? Ano.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Kombinuju pracovní list se školním atlasem. Občas použiji interaktivní učebnici, nebo mapu na internetu, nebo souběžně mapu na internetu a školní dějepisný atlas. To záleží, jak si tu hodinu připravím.

Liší se tyto kombinace podle činnosti?

No, určitě. Tak v podkladu pro výklad, tam používám tohle všechno (tištěná učebnice, multimediální prostředky, pracovní list a pracovní sešit).

U skupinové práce to záleží na tom, jak ji mám připravenou, tam mám většinou připravené nějaké pracovní listy, nechávám je pracovat s textem v učebnici nebo textem, který mám připravený. A u té individuální práce je to totéž. Takže z toho vyberu to, co se mi hodí.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají?

Nejvíce používáme mapy a potom obrázky, protože někdy jsou fakt hezky udělané. Na začátku školního roku používám ty úvody v atlasech k úvodu do tématiky, nebo k zopakování.

Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně?

Tak to většinou použiju otázku a mapu, nebo si připravuju k mapám svoje otázky. Anebo je sama navádím ústníma otázkama. Většinou je mám napsané pro ně, to většinou mám v tom pracovním listě, pokud něco hledají samy, pokud s tím pracujeme společně, tak je navádím. Nepoužívám všechny otázky z toho atlasu. Příklad, dneska už se neučí člověk vzprímený, člověk rozumný, dneska už se to učí vlastně v jednom bloku. Takže některé ty otázky jsou na ně složité, oni ví, kdy se objevil první typ člověka. Kdy se asi objevil v Evropě. Už se prostě neučí do takových podrobností jako ještě před těma deseti rokama.

Jak podle vás žáci vnímají ty atlasy?

Já si myslím, že pokud se s tím atlasem naučí pracovat, tak s ním pracují docela rádi, protože podle mě je tam ta informace v té mapě zjednodušená. Když bych jim dala za úkol, aby v textu našli, která území dobyl Alexandr Makedonský, tak je to pro ně mnohem složitější než se naučit pracovat s tou mapou.

Já mám takovou představu, že by se v šestce/sedmičce dějepis neměl vůbec učit. Podle mě by se měl dát důraz na dějiny novověku, na dějiny 20. století. Přijde mi, že se strašně zabýváme starověkem a středověkem a hrozně málo času zbývá na novověk. Myslím si, že v té mojí skupině (šestá a sedmá třída) ty jejich znalosti nejsou přímo úměrné, jak moji námaze, tak jejich námaze. Oni nemají zevšeobecnující myšlení v té šestce/sedmičce. To je prostě hrozný problém.

Je pro ty žáky zpracování těch atlasů srozumitelné?

Když je to naučíte, tak jo. Ale musíte je to naučit.

Co je baví nejvíce a co nejméně při práci s atlasem?

No samozřejmě obrázky, nad těmi vždycky diskutujeme.

Jaká vnímáte pozitivita při činnosti s tím atlasem?

Já si myslím, že když to vidí, že to je pro ně jednodušší pochopit než jen poslouchat výklad. Když jim dám otázku, proč bylo hlavní město Babylon, tak oni můžou přesně takhle jet prstem a přijdou na to, že to je uprostřed (dobrá pozice pro správu říše).

Jaká vnímáte negativa při činnosti s atlasy?

Mně hrozně leze na nervy, jak je to poskládané. Děti např. říkají, že tam není strana 16 a já jim říkám, jak to, že tam není strana 16 (dvojlist)? Musím je znova navést a naučit, že to musí rozložit. A všechno je takové omuchlané, protože to fakt neumí otevřít. Chápu, je to trochu komické.

Příloha č. 11: Přepis rozhovoru s respondentem U9

Kód učitele: U9

Pohlaví: žena

Praxe: 3 roky

Vyučované předměty: Dějepis–Český jazyk

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma					Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Multimediální prostředky (video, malba,	Tištěná učebnice				i = 3 y ₃ = 2 c = 5,88 x ₃ = 17,65
2× měsíčně	Pracovní list	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Školní dějepisný atlas			i = 2 y ₂ = 3 c = 5,88 x ₂ = 11,76
Nikdy	Historický atlas (historický atlas měst...)	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Pracovní sešit	Interaktivní učebnice	Archiválie (stará mapa, listina...)	i = 1 y ₁ = 5 c = 5,88 x ₁ = 5,88

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

Interaktivní učebnici tady nevedeme, pracovní sešit tak ten nepoužívám, to maximálně dělám ty pracovní listy. Archiválie využívám sporadicky. Jsou třeba ukázky v učebnicích, z těch písemností. Snažím se to občas zařadit, ale moc se mi to zatím nedaří. Geoportál nepoužívám. Historický atlas nepoužívám, to by musel být nějaký specializační seminář nebo hodina. To se asi nedá úplně pojmout. První úroveň... De facto každou hodinu či ob hodinu (tištěná učebnice, multimediální prostředky).

A ta druhá úroveň, kdybyste to měla nějak definovat?

Dvě hodiny z osmi hodin za měsíc (pracovní list, školní dějepisný atlas, mapa na internetu). Třetí úroveň nevyužívám vůbec.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Záleží na tématu. Co se zrovna probírá, protože ne každé téma úplně nabízí ten školní atlas ku pomoci. Takže když máme například objevné plavby, které jsme měly, tak tam se ten dějepisný atlas krásně hodí, pakliže ty mapy jsou použitelné. Takže vyhledat období, kdy ty cesty probíhaly, jakými směry, které státy se angažovaly, osobnosti, to se tam dá vyčíst. Tam se krásně hodí. Nebo jak vypadal obchod předtím, potom, jak se vlastně rozvinul. U sedmého ročníku jsme přešli na české dějiny. Ted' probíráme poslední Přemyslovce, tak tam se mi to hodilo třeba pro rozvoj měst. Tak tam se daly vyčíst druhy měst v Čechách, jak to bylo s tou frekvencí. Pracovat s nějakým územním rozšířením státu. Ale pak jsou témata, kde se to podle mě využít nedá. Záleží, co téma nabízí.

Pro která témata nejčastěji atlas používáte?

Například v osmé třídě se probírá i hospodářství, např. průmyslová revoluce. Jaké obory v Čechách se rozvíjí, v kterých oblastech třeba dominuje sklářství (příhraniční oblasti). Tak s tím se dá taky pracovat v těch atlasech.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa atlasů?

Jsou hezky barevné (smích). Pro děti jsou asi dostačující, ale někdy mi přijde, že mi ta mapa nenabízí to, co bych potřebovala. Někdy tam je těch informací opravdu málo k tomu tématu. Kdyby tam bylo něco podrobnějšího, bylo by to lepší. I když děti mají opravdu problém pracovat i s jednoduchou legendou. Takže pro ně rozlišit, co která barva

znamená, tak někteří to nejsou schopni pořádně pochopit, že od toho tam ta legenda je. Takže i taková mapa je pro ně občas základná, než se v ní zorientují. Takže pro mě je ta mapa vlastně k ničemu, ale pro ty děti je asi dostačující. Některé mapy jsou z mého hlediska zbytečné. Ocenila bych, kdyby obsahovaly některé podrobnější informace, ale na druhou stranu pro děti to někdy může být složité se zorientovat i v jednoduchém schématu. Takže, abych se vrátil zpět k otázce, vy tedy vnímáte za pozitivum, že jsou barevné a relativně se v nich dá dobře orientovat. Ano.

Jaká vnímáte negativa atlasu?

Některé ty mapy jsou takové bezobsažené. Nebo úplně mě nenapadá, jak s nimi více pracovat. Když už bych chtěla s tou mapou pracovat, tak bych potřebovala, aby obsahovala penzum nějakých hlubších informací, skrytých třeba. Aby to ty děti měly jako detektivní práci, protože oni jsou hraví. Když vezmu atlas a řeknu jim na té straně si to otevře, teď mi zjistíte, jak vypadalo území českého státu za vlády Lucemburků, tak oni mi můžou teda říci, jak se to proměnilo za vlády Jana Lucemburského a Karla IV., takže mi to můžou srovnat, ale tím to hasne a je to vlastně všechno.

Já bych ocenila třeba...nenapadá mě teď konkrétně, co bych tam úplně dodala, čím by ta mapa mohla být podrobnější, abych to neměla jen takovou plochu informací...že by to byla vlastně práce na 5 minut, což je vlastně všechno. A zase atlasy sebrat a ta práce kolem mi vlastně ubírá čas. Když už s tím pracovat, tak by to chtělo něco, aby to navazovalo a zároveň to mělo i tu informační hodnotu místo té učebnice. Aby to nahradilo tu učebnici.

Oni ty učebnice vlastně obsahují mapy jako takové. Vlastně nemám proč jít do atlasu, protože tu stejnou mapu se stejnou informací najdu v té učebnici, kterou všichni mají, a nemusím kvůli tomu rozdávat atlasy, kterých mám málo, takže musí pracovat ve dvojicích.

A vlastně časově mi to ubírálo čas z té hodiny. Takže stejnou informaci dostanu v učebnici i v atlase, tak je ta učebnice pro mě snazší. Ale přesto ty atlasy, chápu to správně nějakým způsobem používáte. Snažím se je používat, protože to je pro ty děti důležité z hlediska orientace. Vůbec zeměpis, vědět, když se mluví o Polsku, že je někde na severovýchodě od českých hranic. Nebudou to ukazovat někde na jihu. Takže, aby měly tu orientaci trošku.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
2x měsíčně	Podklad pro výklad	Skupinová práce ve výuce			$i = 2$ $y_2 = 2$ $c = 12,50$ $x_2 = 25,00$
Nikdy	Testování	Individuální práce ve výuce	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)	$i = 1$ $y_1 = 4$ $c = 12,50$ $x_1 = 12,50$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

Tu druhou řadu nerealizují vůbec. To, co já využívám, je podklad pro výklad, když nemám podporu v učebnici. Pro skupinovou práci ve výuce teď připravuji projekt na dobu vlády Karla IV., tak tam chci právě zakomponovat to území těch zemí Koruny české v té době, takže tam ten atlas dostanou jako podklad pro vyřešení toho úkolu. To dělám

hlavně proto, aby si to území uměly lépe představit. Ten atlas pro tu práci ve skupině nebo jako podklad pro výklad to použiju tak zhruba dvakrát za měsíc, když zrovna ten atlas používám.

Takže ještě, abych se vrátil k tomu podkladu pro výklad. Vy máte nějakou prezentaci a oni mají ty atlasy a sledují teda ten výklad, nebo to používáte jiným způsobem?

Já spíše chci, aby oni mi řekli na základě těch návodných otázek ty správné odpovědi. Já nechci, abych něco řekla a oni mi to jenom přepapouškovaly a podívaly se na to v atlase. Já třeba položím otázku, např. u těch měst ve 13. století, tak bych se zeptala, která královská horní města v té době existovala. Tak oni to tam najdou a přihlásí se atd. Spíše, aby ty děti na základě toho hledaly a výsledky samy prezentovaly.

A to dělají, pokud to správně chápu, ve skupině?

Protože těch atlasů není tolik, takže se pracuje minimálně ve dvojicích.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

Záleží na povaze toho úkolu nebo jakým způsobem uchopím to téma, takže většinou, když už, tak to je ve spojitosti s nějakým pracovním listem, kdy děti řeší samy nějaký úkol, ale k němu teda použiju ten atlas jako takový.

Anebo když teda máme výklad, spíš výkladovější hodinu, tak tam zase záleží na povaze těch otázek a k čemu já chci vlastně dospět, záleží na cílech hodiny. Takže, když pro mě bude prioritou, aby si uvědomily proměnu území českého státu za doby působení Přemyslovců, tak je vyzvu, aby si zakreslovaly do sešitu, do mapičky území za Přemysla Otakara II., za Václava II, Václava III. atd. Tak, aby si uvědomily, jak se to území proměňovalo, o jaká území se přišlo, naopak, která se získala, takže tam třeba s tím atlasem, s tou mapou pracují.

Jak konkrétně ta práce s tím atlasem probíhá?

Já jim rozdám prázdnou, slepou mapu střední Evropy, oni tam zakreslí ty hranice toho státu barevně, třemi barvami, třech panovníků. Tím si vlastně zrekapitulují, kterými směry se to území rozšiřovalo a jak ten český stát v té době expandoval. Je to zase komparace.

Používáte další pomůcky v kombinaci s atlasem?

Ne. Tam ten atlas je vymluvný. K tomu tu učebnici třeba nepotřebují. Takže tedy s pracovním listem, anebo se samotným atlasem.

Liší se tyto kombinace podle činnosti?

Ono je to stejné. Z mého pohledu nemám pocit, že tam nějaká velká odlišnost není.

Které prvky atlasu žáci nejčastěji využívají? A druhá otázka, jestli ty prvky nějakým způsobem kombinujete, nebo využíváte odděleně?

Abych pravdu řekla, s těmi časovými komparačními osami jsem zatím nepracovala. Zatím mě to k tomu nedovedlo, nebo jsem možná nepřišla na způsob, jak efektivně to využít. Protože pro ty děti, si myslím, to bude strašně chaotické ze začátku. Protože já bych celou hodinu věnovala tomu, abychom si tu osu vůbec nějakým způsobem vysvětlili. Takže z toho časového hlediska při dvou hodinách týdně, přičemž tu a tam nějaká odpadne, tak těch témat je tolik, že je to časový pres.

Jinak u těch kapitolek, jak jsou ty otázky, tak s těmi nepracuju. Já jdu konkrétně k tematické mapě, kterou zrovna potřebuju v tu danou chvíli řešit. Tam využívám jenom ty mapy. Obrázky pro 20. století určitě super, ale pro ty starší dějiny, např. ty malované obrázky, to už mi přijde lepší vytvořit prezentaci s nějakými fotografiemi. Takže ty obrázky

mě nezajímají, pokud si je děti prohlédnou, tak s tím problémem nemám, ale já spíše pracuji s obrazovým materiálem v prezentaci.

Takže prakticky pracujete s mapami?

Mapy to je pro mě to gro. Jinak ten atlas nemá pro mě jiné využití.

Dochází například k tomu, že mapy porovnávají, nebo pracují s jednotlivými mapami odděleně? K porovnání jsem se zatím nedostala.

Jak podle vás žáci vnímají ty atlasy?

Je to asi nějaké zpestření, ale baví to jak koho. Někdo v té mapě nemá problém číst a ten, kdo se v tom těžko orientuje, tak ten je trošku demotivovaný, když vidí, jak všichni ostatní dokážou bez problému odpovídat na otázky. Takže je to o individualitě každého žáka. Ale myslím si, že je to takovým zpestřením. Je to malinko jiná činnost. Používají něco, co běžně nemají každou hodinu v ruce. Takže to možná má ten osvěžující charakter.

Je pro ty žáky zpracování těch atlasů srozumitelné?

Musí se chvíli dívat a soustředit se. Kdo chce, tak se v tom určitě číst naučí. Což je teda mým cílem, aby se v těch mapách dokázali orientovat, že je tam nějaká legenda, která mi má něco ukázat.

Pozorujete u žáků, jestli to nějakou skupinu baví více než jinou? A můžete ji charakterizovat např. podle pohlaví?

Abych řekla pravdu, tak není rozdíl mezi tím, jestli je to kluk, nebo holka. A ročník to se taky nedá říct. Každá třída je úplně jiná. Máme dva ročníky, jedna třída je komunikativní a druhá je úplně opak. Nedá se to úplně generalizovat.

Kdybyste měla říct, co ty žáky baví nejvíce, nebo naopak nebaví vůbec?

Nenapadá mě odpověď. Záleží na tématu, například zámořské objevy je docela bavily, takže hledat cesty, kdo, kudy, kdy. Tak to neměly problém nějakým způsobem vyhledat. Je to pořád o tom, že hledají odpovědi na otázky, takže je to baví v momentě, když se v tom orientují.

Jaká vnímáte pozitivní při činnosti s atlasem?

Je to zpestření, může to být nějaký motivační prvek, určitě to má přínos v té orientaci, takže ty mezipředmětové vztahy s tím zeměpisem tady fungují.

Jaká vnímáte negativní při činnosti s atlasem?

V momentě, kdy se začne pracovat s atlasem, tak takový ten chaos, než se to rozdá, než všichni najdou tu stránku a tu mapu. Teď se vás 20krát někdo zeptá: „A kde a kde?“. Takže vlastně ta organizace předtím, než dojde k tomu samotnému vyhledávání informací. Takže ta organizace kolem, než se pak ty děti uklidní a začnou se soustředit. Jinak úplně negativum, no, že některé ty mapy jsou tak stručné, že se vlastně ani nehodí k nějaké činnosti. Někdy mi občas přijde, že jsou tam proto, aby zaplnily místo.

Příloha č. 12: Přepis rozhovoru s respondentem U10

Kód učitele: U10

Pohlaví: žena

Praxe: 5 let

Vyučované předměty: Dějepis–Německý jazyk, Občanská výuka

Liší se práce s atlasem v jednotlivých ročnících?

Určitě. V šestém ročníku atlasy nepoužívám skoro vůbec, protože je tam hlavně pravěk a v druhém pololetí máme Řecko a Řím, tak tam občas vytáhnou atlas. Nicméně atlasy používám v sedmém ročníku, v osmém a devátém. V té šestce minimálně. Oni vědí, jak s těma atlasama pracovat, řekla bych, že víc s nimi dokonce pracují na tom prvním stupni. Nemají přímo takový atlas, ale mají k vlastivědě atlas, takže zhruba vědí. Vzhledem k tomu, jak říkám, učím zeměpis, tak když se jedná o jakoukoliv práci s atlasem, tak je vždycky nutný vysvětlit, co mají dělat, a vůbec projít s nima v podstatě celou tu knížku.

A to jim vysvětlíte na začátku, dejme tomu, každého ročníku?

Nechci vás zklamat, ale děti opravdu potřebují to vysvětlit znova, prostě pokaždý.

Čtení zadání (viz tabulka 3, pořadí 1).

Frekvence užívání	Schéma				Proměnné
2× týdně (každá hodina)	Multimediální prostředky (video, malba,				i = 4 y ₄ = 1 c = 4,17 x ₄ = 16,67
1× týdně	Geoportál (archivní mapy ČÚZK, mapy.cz...)	Mapa na internetu (mimo geoportály)	Interaktivní učebnice	Pracovní list	i = 3 y ₃ = 4 c = 4,17 x ₃ = 12,50
1× měsíčně	Historický atlas (historický atlas měst...)	Školní dějepisný atlas	Tištěná učebnice		i = 2 y ₂ = 3 c = 4,17 x ₂ = 8,33
1× za 2 měsíce	Pracovní sešit	Archiválie (stará mapa, listina...)			i = 1 y ₁ = 2 c = 4,17 x ₁ = 4,17

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence užívání?

(první úroveň) Tak asi multimediální prostředky bych opravdu vyzdvihla (fotografie, malba...), to používám často, v podstatě každou hodinu. Pracovní list taky hodně. Ty mapy, to závisí na tématu, který se probírá, takže když budu brát stěhování národů a budu to brát třeba tři týdny, tak tu mapu budu používat pořád, každou hodinu. Až budu brát Jana Lucemburského, tak ji použiju jednou.

Takže to bychom asi dali takhle na druhou úroveň, tzn. dejme tomu multimediální prostředky, pracovní list, každou hodinu?

No, já dávám často pracovní listy, třeba každou druhou hodinu. Ten Geoportál, popřípadě mapu na internetu, případně interaktivní učebnici tak jednou za týden (každá druhá hodina).

A tu třetí úroveň?

No tak, tady bych dala učebnici, protože já s ní nejsem spokojená, takže já ji v podstatě použiju na to, abych dětem ukázala třeba nějaký obrázek, který se mi tam líbí, ale prostě ji moc nepoužívám. A pracovní sešit ten používám jenom

kvůli tomu, že máme vlastně 60 % povinně mít vyplněno. Vzhledem k tomu, že ten pracovní sešit koresponduje s tou učebnicí, se kterou nikdo nejsme spokojeni z pedagogů, takže taky minimálně, třeba když zadávám práci, když chybím. A archiválie samozřejmě pokud nějaký mám k dispozici, jakože mám, tak k danému tématu, když se hodí. Prostě jednou za čas.

Takže ty pracovní listy, jestli chápu správně, nepoužíváte každou hodinu?

Ne každou hodinu, ale používám je často. Třeba ty pracovní listy dost často zadávám domů jako domácí práci.

Takže každou druhou hodinu?

Ano, dalo by se to tak říct, že dělají osmisměrky...

Dobře, takže první úroveň (multimediální prostředky), každou hodinu v průměru. Druhou úroveň (geoportál, mapu na internetu, interaktivní učebnici, pracovní list) v průměru každou druhou hodinu a tu třetí úroveň (dějepisný atlas, historický atlas, tištěnou učebnici), kdybyste měla zprůměrovat? *Tak asi jednou za měsíc.*

A ty archiválie, respektive pracovní sešity (čtvrtá úroveň)?

To je strašně příležitostný, to vám ani nedovedu zprůměrovat. Třeba jednou za dva měsíce.

A vy jste říkala, že ty pracovní sešity musíte využívat?

Ano, my máme předepsáno že 60 % z nich musí být vyplněno, ale jak říkám, většina z nás tady, včetně mě, je používáme, třeba když chybíme, tak z nich zadáme práci.

Takže třeba jednou za dva měsíce z toho mají nějakou práci?

Ano, třeba.

Čím je dáno, že multimediální prostředky používáte tak často?

Tak je to pohodlný. Jednak mám pocit, že se to docela osvědčuje pustit dětem nějaké video. Ono je prostě ten výklad, to klasický frontální vyučování, tolik nezajímá, jako když si někde něco můžou poslechnout, vidět nějakou prezentaci. Je to pro ně efektivnější touhle formou.

A naopak, proč tu poslední úroveň používáte jednou za 2 měsíce?

Nejsem s něma spokojená, jak jsou vedený. A archiválie nemám zase tolik k dispozici, ačkoliv nějaký mám, takže pokud nějaký mám, tak je donesu. Ale jak říkám, poštěstí se to jednou za čas. Kdybych jich měla víc, tak je určitě ukazuju častěji.

Čím je dáno postavení školních dějepisných atlasů vzhledem k ostatním učebním pomůckám?

Je to dáno především znalostí dětí, který jsou, co se týče znalostí vůbec atlasu jako takového, strašný. A pokud v dějepise hovoříte o zemích, které se samozřejmě dnes jmenujou jinak, než se jmenovaly v minulosti, tak je potřeba, aby je tam našly, byť pod tím jiným jménem. A dost hezky jsou třeba vidět právě různé ty trasy. Mám ráda, když jsou v těch atlasech letopočty zaznamenaný, když je mohou hledat, kdy a kde byla bitva ta a ta. Nebo třeba v devítce jsme teď používali hodně atlasy v rámci 20. století, jak se vlastně měnila podoba světa, což je tam vidět pěkně.

Vy využíváte jednou měsíčně ty atlasy, ale naopak třeba mapy na internetu více často, čím je to dáno?

Je to prostě pro mě vážně pohodlnější. Ukázat to z počítače. I z toho časovýho důvodu, než ty atlasy rozdám, než oni to nalistuju, než se v tom zorientuju. Je to takhle prostě pohodlnější.

Vy jste říkala, že ty školní dějepisné atlasy nejsou pro používání u dětí úplně ideální, čím si myslíte, že to je?

Mnozí žáci s tím mají problém. Nevím, přijde mi to rok od roku horší. Oni se prostě neorientují obecně, to není jenom jakože je to dějepisný atlas. Oni prostě absolutně nemají orientaci, neumějí pracovat s knihou, neumějí pracovat s textem, nerozumí otázkám. A dějepisný atlas je hodně konkrétní, tam se zabýváte vyloženě konkrétní věcí, pokud koukáte na konkrétní mapu, tak oni v tom mají strašný zmatek. A upřímně, pokud mám zvládnout nějaký penzum učiva, tak jim to radši teda pustím a sama odříkám. A pak teda, když pracuji s tím atlasem, tak se v tom zorientovat musí, ale je to skutečně hrůza.

Pro jaká témata ty atlasy nejčastěji využíváte?

No, tak například v tom dvacátém století je nejlepší jim ty mapy ukázat přímo, já jim je ofotím, a pak si je lepíme do sešitu, jak vypadal svět atd. Prostě, aby tu mapu měly pořád před sebou, nejenom to, že jsme zmizeli z mapy, ale aby viděly před sebou mapu, jak vypadala třeba Evropa během druhý světový války. Nebo dost často jsou tam i dobový malůvky v těch atlasech, který se taky dají snadno nalepit do toho sešitu. Aby se na tom naučily, aby si samy k tomu mohly připsat, co je co. Někdy si z toho atlasu prostě něco vyberu, okopíruju to a hodím to i do těch pracovních listů.

Nejčastěji to používám asi pro to 20. století, ale i ten středověk vlastně. Řekla bych tak ten vrcholný středověk a 20. století, asi ta první polovina, první a druhá světová válka. A pak ještě objevný plavby, ty jsou taky pěkně znázorněny. Ale spíše podle období tzn. spíše u středověku a 20. století. Více je používám třeba právě v sedmém ročníku a v devátém ročníku, než v šestém a osmém. I když tam si taky vybereme, protože právě v osmičce jsou ty objevný plavby.

Jaká vnímáte pozitiva a jaká negativa atlasů?

Jsou barevný, pro mě třeba ten atlas je srozumitelný, jak vypadá. Líbí se mi, že tam jsou i ty otázky, který korespondují s téma mapama. A jde si tam vybrat, je tam toho na výběr hodně. Takže, když tady máme 20. století ze začátku, tak třeba meziválečná architektura, to je zrovna docela konkrétní věc, kterou málokde najdete.

Takže pozitivum, je tam toho poměrně dost a lze si z toho vybírat, zmínila jste ty otázky, ty teda taky využíváte?

Ano.

A negativa?

Negativa bych řekla, že jsou spíš pro děti, protože ty se prostě v tom moc neorientují. Děti spíše, podle mě, vnímají jenom to, že to je hodně barevný. Pro ty děti, si myslím, že je to takový moc nahuštěný. Aby se v tom zorientovaly, tak je to pro ně těžký.

Zadání 2. schématu (viz tabulka 3, pořadí 6).

Frekvence užívání	Schéma			Proměnné
1× měsíčně	Podklad pro výklad	Skupinová práce ve výuce	Testování	$i = 3$ $y_3 = 3$ $c = 7,69$ $x_3 = 23,08$
1× za půl roku	Individuální práce ve výuce			$i = 2$ $y_2 = 1$ $c = 7,69$ $x_2 = 15,38$
Nikdy	Domácí práce skupinová (projekt/referát/úkol)	Domácí práce individuální (projekt/referát/úkol)		$i = 1$ $y_1 = 2$ $c = 7,69$ $x_1 = 7,69$

Mohl/a byste tyto úrovně definovat z hlediska průměrné frekvence využívání této činnosti ve spojitosti se školním dějepisným atlasem? Proč atlasy využíváte častěji k činnostem uvedeným na první úrovni a nevyžíváte, nebo využíváte zřídka k činnostem na poslední úrovni?

V naprostý většině k té skupinové práci. Ono jednou měsíčně, no to je fakt hodně obecný, říct jednou měsíčně. Na první úroveň dáme podklad pro výklad, ke skupinové práci se používají dost často. Pokud je skupinová práce, tak atlasy se většinou používají. A co se týče testování, tak dostávají v testech slepé mapy, takže k tomu potřebují umět pracovat s atlasem. Ale přímo k testu jim atlas nedávám.

A oni mají ty atlasy doma?

Ne, nemají. Ale pokud vím, že jim budu dávat do testu nějakou mapu, tak ji dostanou předtím nakopírovanou a v testu ji pak mají slepou. A většinou беру mapu z toho atlasu.

Individuální práci ve výuce (druhá úroveň), tu mají málokdy. Zhruba jednou za půl roku. Na domácí skupinové práce, na projekty, bych řekla, že ty atlasy vůbec nevyžívají. Ani jsem jim to nikdy nezádávala, že by je museli používat při společných projektech. To spíše používají ten internet. Individuální domácí práce, no ono to moc nejde v tom dějepise individuálně pracovat s tím atlasem. Pokud má někdo třeba individuální vzdělávací plán nějaký, tak ano. Ale mně se to třeba ještě nestalo v dějepise.

Takže u domácí práce skupinové a individuální (druhá úroveň) nezádáváte činnosti s atlasem vůbec?

Spíše bych řekla, že ne, no.

To znamená v průměru jednou za měsíc, když teda ten atlas využíváte, tak ho využíváte jako podklad pro výklad, skupinovou práci, či pro testování?

Ano, určitě.

A tu druhou úroveň (domácí práce skupinová, domácí práce individuální, individuální práce ve výuce) nepoužíváte vůbec?

Ano, pokud zadávám projekt, referát, nebo úkol, tak jim k tomu nedávám ten atlas vůbec.

Proč vám zrovna tady ty činnosti přijdou nejvhodnější pro práci s tím atlasem?

Protože k tomu výkladu se to hodí, když mluvíte o tom území a zrovna teda ten atlas vedle sebe ty děti mají. Tak je fajn, že vidí, o čem mluvím, když řeknu Svatá říše římská, tak, aby prostě viděly Svatou říši římskou. Ale říkám, buď ji vidí na počítači, anebo ji vidí v tom atlase, ale nicméně nějak se s tím atlasem musí naučit pracovat. Ke skupinové práci jsou atlasy perfektní, protože jich je tam více těch dětí a dohledávají si tam věci, dohadují se, diskutují nad tou problematikou samy. A v testování, tak tam jde čistě o to zorientovat se.

Vedete žáky při práci ke kombinaci školního dějepisného atlasu i s jinými pomůckami? Jakými?

S atlasem kombinuji pracovní list. Pomocí atlasu vypracovávají ty otázky v pracovním listu. A možná ještě multimediální prostředky.

Tzn. máte výklad, dejme tomu prezentaci, a oni to sledují v atlase?

Ano, přesně tak. Potom kombinace pracovního sešitu, neříkám listu, ale kombinace pracovního sešitu a atlasu, to s nima za 45 minut nestihnete.

Liší se kombinace těch pomůcek v závislosti na činnosti?

Tak trochu se to liší. Jak jsem říkala, tak na testování je nepoužívám. Při skupinové práci kombinují atlasy např. s učebnicí. Při té individuální s tím pracovním listem.

Kombinujete práci s prvky, nebo je využíváte odděleně?

Tak mapy jsou základ atlasu, tak s němi pracujeme nejvíc. Nicméně pracujeme i s tím výkladem i s otázkami. Nepracujeme třeba skoro vůbec s časovou osou. Co se otázek týče, tak většinu vyberu některé z nich, protože ne všechny se vztahují k tomu výkladu, který já dělám. A ten text v atlase, to je v podstatě skoro to stejné, co já jim říkám v hodině, akorát ve více zhuštěné formě. Takže pokaždé jim říkám, že by si to měli přečíst.

Jinými slovy nejčastěji využíváte ty otázky v kombinaci s mapou?

Ano.

Upravuje ty otázky z atlasu, nebo je přebíráte?

Pokud pracují jenom takhle s atlasem, tak ano. Pokud jim vytvářím nějaký pracovní list a kouknu se na otázky sem, tak si je upravím.

Vy jste říkala, že individuální práci nevyžíváte, takže to pracují ve skupinách?

Většinou pracují ve skupinách, no, ale když já osobně použiju atlas a najdu tady nějakou otázku, která se mi hodí do toho pracovního listu, kde mají třeba nějakou tu mapu, třeba slepou, tak si to upravím.

Jinými slovy vy v nějaké upravené formě s těmi otázkami pracujete v tom pracovním listě, které se potom projevují v té individuální činnosti, je to tak?

Jo, takhle to lze říct.

Jak podle vás žáci vnímají ty atlasy? Je pro ty žáky zpracování těch atlasů srozumitelné? Baví je práce s atlasem?

Myslím si, že úplně srozumitelné pro ně nejsou, že jim to trvá, než se v tom pořádně zorientují. A jestli je to baví, tak já myslím, že každá jiná forma, než frontální vyučování je baví.

Ohledně té srozumitelnosti, vy vnímáte asi jako hlavní problém to, že je tam moc těch prvků?

Jo, je jich tam hodně. Je to maličkým písmem a prostě na to, aby zaměřily pozornost, tak mně přijde, že jsou potom rozptýlený něčím jiným. (dává příklad v atlase, kde si děti více všimnou obrázku než mapy). Spíše se věnují těm obrázkům než těm mapám.

A ty mapy v těch atlasech vám přijdou srozumitelné?

Mně jo.

A žákům?

Ono se to říká strašně špatně takhle obecně. Oni se prostě vůbec špatně orientují v mapách jako takových.

Takže si nemyslíte, že to je chybou těch atlasů, že by byly ty mapy špatně zpracované, ale spíše orientací těch žáků?

Přesně tak. Oni vědí, jak mají pracovat s mapou, ale dělá jim to problém.

Vy jste říkala, že tedy kombinujete ty otázky s mapami, popřípadě s obrázky. Kombinujete dvě mapy zároveň?

Ale jo, občas jim dávám i dvě mapy zároveň, které mohou srovnávat, ale je to pro ně těžké.

Jaká vnímáte pozitivita při činnosti s atlasy?

Pozitiva určitě vnímám, myslím si, že pro ty děti je to důležitý, aby se s tím naučily pracovat. A to, že si to mohou názorně představit.

A proč si myslíte, že je důležité, aby uměly děti pracovat s atlasem?

No já myslím, že důležité to je, protože to byste musel vidět, jaká je to ostuda, když to neumějí. Já nevím, jak na to mám odpovědět, protože to je prostě strašný, když po nich chce ukázat Německo a oni zabodnou prst do Asie. Měly by se prostě v jakýkoliv mapě, nejenom v dějepisném atlase, orientovat.

Jaká vnímáte negativa při činnosti s atlasem?

Možná, že je rozptylují prostě ty jiné věci. Negativa asi spíš žádný. Možná ještě, že časově je to do té výuky náročný použití.